سێینەی ڕۆماننووسێك. ئاری عوسمان خەیات

لە مەملەکەتی باوکەکانەوە، تێپەڕین بە مەملەکەتی گورگەکاندا تا مەملەکەتی سپیسوار

کاتێك دەست دەکەیت بە خوێندنەوەی ڕۆمانی (مەملەکەتی سپیسوار)ی (حەمەسەعید کەلاری)، ئەگەر لەو خوێنەرانە بیت، کە دەستی نووسینیان هەیە، ئەوا هەر لەگەڵ تەواوبوونی خوێندنەوەیدا، یەکسەر کەڵکەڵە ئەوەت دەکەوێتە سەر، شتێکی لەبارەوە بنووسیت، بەڵام هەرئەوەندەی بتەوێ دەست پێ بکەیت، ئیدی ئەوکات بۆت دەردەکەوێت: ڕاستە ڕۆمانەکە لەو جۆرانەیە، کە خوێندنەوەیان خۆش و ڕەوانە، وەلێ نووسین لەبارەیەوە ئاسان نییە!
من ئەم تێڕوانینەم دوای هەشت مانگ لە بڵاوبوونەوەی ڕۆمانەکە بۆ دەرکەوت، لەمەشدا دوو خاڵم بە سەرنج گرتووە:

1. چەند جارێك بەوردیی ڕۆمانەکەم خوێندووەتەوە، بەڵام بەم نووسینەی ئێستاشەوە، پێموایە هێشتا هەقی خۆیم نەداوەتێ. مەبەستم ئەوە نییە، کە بمەوێ یان نیازی ئەوەم هەبێ لە کورتەنووسینێکی لەم شێوەدا بپەرژێمە سەر وردودرشتی ئەو ڕووخسار و ناوەڕۆکەی کە ڕۆماننووس پێشکەشی کردووین، بەڵکوو دەمەوێ بڵێم: دەروازەکانی چوونە ژوورەوەی ئەم ڕۆمانە گەلێك زۆرن، بەڵام دەرچوون لێی ئەستەمە! چونکە بەدەر لەو شێوازە ئەدەبییە تایبەتەی هەیەتی، هاوکات زیاد لە باس و بابەت و لایەنێکی تێدای بەسەرکراوەتەوە، زیاد لە تێڕوانین و بۆچوونێکی تێ خزێنراوە، کە ئەستەمە بتوانین لە یەك کاتدا لەبارەی هەموو ئەوانەوە قسە بکەین یان بنووسین، بەمانایەکی تر وێڕای قەبارە بچووکییەکەی، بەڵام جیهانێکی یەکجار بەرین لەم ڕۆمانەدا خراوەتە سەرپشت، کە دەشێ بڵێین، دەقەکەی پێ چووەتە ئاستێکەوە، کە خوێنەر دەتوانێ بیخوێنێتەوە، چێژی لێ وەرگرێ و هیچی لەبارەوە نەڵێ!
2. لە ماوەی ئەم هەشت مانگەی ڕابردوودا، چاوم بە زۆربەی ئەو نووسین و ڕانان و هەڵسەنگاندنانە کەوتووە، کە لەبارەی مەملەکەتەکەی کەلارییەوە نووسراون، لای خۆمەوە گەشتم بە چەند ئەنجامێك، کە یەکێك لەوانە ئەمەیە: زۆربەی نووسینەکان

(نەموتـــووە هەموویـــان: زۆربەیـــان!) بـــە نەفەسی کـــورتی (فەیسبووك)ییانەوە نووسراون، هەربۆیە دەرەقەتی شیکردنەوەی ڕۆمانەکەوە نەهاتوون! وام لێ دێ، هەندێ جار گومان بکەم، کە کەمیان نەبێ، زۆربەیان بەبێ ئەوەی خوێندبێتیانەوە شتیان لەبارەوە نووسیوە! ئەمە تەنها گومانە، چونکە من دەزانم (خەڵکەکـە) بەگشتـی تـاقەتی خوێـندنەوەی دەستـەبژێرانەیان نەماوە هەربۆیە نەفەسی نووسینیشیان ئاوا کورت بووەتەوە! دووەمیش هەر ئەوەیە، کە لە دەسپێك و لە خاڵی یەکەمی ئەم نووسینەدا، ئاماژەم پێی داوە: ڕۆمانەکە بۆخۆی تایبەتە، ئەمـەش وادەکـات خـوێنەر و خوێـنـدنەوەی تـایبەتی بـوێت و دواجاریش نووسینی تایبەت لەبارەیەوە…

کەواتە دیسانەوە هەق بە ئێمەیە، لێرەدا لەڕوانگەی خاڵی یەکەمەوە، بپرسین: ئەوە چییە وا دەکات خوێندنەوەی ڕۆمانێك ئاسان بێت، بەڵام نەتوانین بەهەمان ڕادەی ئەو ئاسانییە لەبارەیەوە بدوێین/ بنووسین؟

وەڵامی ڕاستەوخۆ بۆ ئەو پرسیارە جەوهەرییە -لە ڕۆنانی سەرەوەیدا- خۆی لەو شێوازەدا دەبینێتەوە، کە ڕۆمانووس لە نووسینی دەقەکەیدا بەکاری هێناوە. هەڵبەت ئەگەر ئێمە ئاگایمان لەمەڕ (چەمکی شێواز) بەگشتی و (شێوازی ئەدەبی) بەتـایبەتی هەبێـت، ئەوسا لـەوەش تێـدەگەین، کـە سـیحر و ئەفسوونی هەر دەقێکی ئەدەبی خۆی لە شێوازی خستنەڕوویدا دەبینێتەوە، شێوازیش لە دەقی ئەدەبیدا -بەکورتییەکەی- بریتییە لە چۆنێتیی بەکارهێنانی زمان لەلایەن خاوەن دەقەوە. بەم جۆرە ئەگەر لە ڕوانگەی شێوازگەرییەوە شیکردنەوەیەك بۆ شێوازی ئەدەبیی (حەمەسەعید کەلاری) چ لەم ڕۆمانەی و چ لە دوو ڕۆمانی پێشتریدا (مناڵێك لە مەملەکەتی باوکەکاندا، 2005) و (مەملەکەتی گورگەکان، 2009) بکەین، ئەوا دەتوانین ئەنجامێکی زانستی لەبارەیەوە بەدەست بهێنین و تێیدا ئەوە بچەسپێنین، کە ڕۆمانووس خاوەنی شێوازی تایبەت بە خۆیەتی، خۆ ئەگەر پێویست بە بەڵگەی زیاتر لە پشتڕاستکردنەوەی ئەو ئەنجـامەدا بکـات، ئەوکـات بـە گەڕانـەوە بۆ بەرهەمـە شیعرییەکـانی کەلاریـی (سـمکۆڵانی شیعرێکـی سـەرکێش: 1992، زریکەی زامی دارەبەنێك: 2000، سێبەری سزا: 2002)، توانا و سەلیقەی شێوازگەرانەی ئەومان باشتر بۆ دەسەلمێت. ئاخر ئەو توانایەکی گەورەی بەسەر زماندا دەشکێت، هەر لە یەکەم بەرهەمی بڵاوکراوەیەوە، وەك مۆم زمان بەدەم خەیاڵییەوە نەرم-نەرم دێت و دەچێت و خوێنەر لە هیچ شوێنێکدا هەست بە

زۆرلەخۆکردنێك ناكات، كە ساتمەی بە نووسەر دابێت. بەڵێ، ئەو وردەكارانە مامەڵە لەگەڵ زمانی نووسین و دەربڕیندا دەكات، زمان دەباتە ئاستێكی شیعریی ئەوتۆوە، كە شیكردنەوەی قووڵی فرەئاستی پێویستە، بەومانایەی لە یەك كاتدا گەمەیەكی قووڵ دادەمەزرێنێت، لە ڕووی بەكارهێنانی یەكە زمانییەكانەوە هەر لە ئاستی دەنگ و وشە و تا دەگات بە ئاستی ڕستە و كۆڕست و دواجار هەموو ئەمانەش لە ئاستی واتای گشتیی دەقدا وەك چلچرایەك بەسەر دیدی ئیستاتیكیی خوێنەردا دادەگیرسێت، دیارە شیكردنەوەیەكی لەم جۆرەش پێویستی بەوەیە كۆمەك لە میكانیزمە ڕەخنەییەكانی میتۆدی شێوەگەرایی (فۆرمالیزم) وەربگرین، كە لێرەدا بۆنموونە ئاماژە بە چەمكی (ئاشنایی-سڕینەوە)ی شكلۆفسكی دەدەین و لەمیانییەوە بۆمان ڕوون دەبێتەوە، كە چۆن ڕۆماننووس خوێنەر پەلكێشی نێو فەزای زمانیی دەقەكەی دەكات و بەجۆرێك، كە بەركەوتنی لەگەڵ دنیایەكی نوێدا دەبێت تێیدا زمانی ئۆتۆماتیك لەكاردەكەوێت و زمانی ئەدەبیی دێتەپێش، بەمەش ئیداركی ڕۆژانە لەكاردەكەوێت و لەجێگەی ئەوە ئیدراكی ئیستاتیكی بەگەردەكەوێت، لەكاتێكدا بەگەڕكەوتنی ئەم ئیدارەكە ئیستاتیكییە لەنێو دنیایەكدایە، لە هەمان ئەو كەرەستانە بنیاتنراوە، كە خوێنەر بە ئاسانی دەیاناسێتەوە، بەڵام كاتێك یەكپارچە و لەنێو بۆتەی بنیاتە تازە ڕێنراوەكەدا بەرخوردیان لەگەڵ دەكات، ئیتر ئا لەوێدا سەرجەمی ئەو شتانەی پێشتر پێیان ئاشنا بووەو لە ئاستی ئۆتۆماتیزمدا مامەڵەی كردوون، لە بەرچاوی دەسڕێنەوە و سەرلەنوێ لە بۆتەی نوێدا دەردەكەونەوە، ئەمەش هەمان ئەو حاڵەتە ئیستاتیكییە بەرجەستەكراوەیە، كە ئێمە هەستی پێ دەكەین و ناتوانین بەئاسانی لەبارەیەوە بدوێین!

بەم شێوەیە ئەو كۆمەڵە میكانیزمەی كە ڕۆماننووس لە مەزراندنی دەقەكەیدا لەڕێگەی شیعرییەت (زمانی شیعریی)ەوە گرتوونییەبەر، فەزایەكی گێڕانەوەبەندیی تایبەتی لێ كەوتووەتەوە، كە زۆرجار ئەو زمانە شیعرییەی بە وەسفی كارەكتەر و شوێن و ڕووداوەكان بارگاویی كردووە، بەشێوەیەك كە دەنگی ڕۆماننووس وەك گێڕەرەوەی سەرەكی لە وەسفەكاندا زاڵە، بۆ تێگەیشتن لەم بەهایەش دیسانەوە چەمكێكی تری فۆرمالیستەكان (ڕەگەزی زاڵ) یاریدەمان دەدات بۆ تێگەیشتن لەو ڕێوشوێنە ئەدەبییەی ڕۆماننووس پەنای بردووەتەبەر و تێیدا هونەركاریی بەرزی خۆی نواندووە.

لە ڕوونکردنەوەو پوختەکردنی چەمکەکەی شکلۆڤسکیدا (ڕەگەزی زاڵ) دوو بنەما بە هەند وەردەگیرێن، کە (تۆماتشفسکی)ی هاوڕێی خستوویەتییە ڕوو و لەوبارەوە پێیوایە: بنیاتی هەر حیکایەتێك، هێزی خۆی لە دوو بنەماوە وەردەگرێت، ئەوانیش بریتین لە ژینگەی ڕاستەوخۆ- تیاژیاوی خودی نووسەر و ئەو ژینگە کەلەپووریەیەی کە نووسەر دەقەکەی تیا بەرهەم هێناوە.
لەم ڕوانگەوە کاتێك دەچینە نێو دنیای گێڕانەوەبەندیی مەملەکەتی کەلارییەوە، لەوێدا بەر ژینگەی خۆجێی گەرمیانییانەی ڕۆمانووس دەکەوین، کە ئەمیش بۆخۆی لە پانتایی بەرفراوانی ئەو کەلەپوورە ئەدەبییە کوردەوارییەوە هەڵدەقوڵێ و کات و شوێن و کەسەکانی تێدا دادەمەزرێن و بەمەش وزەیەکی ئەدەبیی گەورە چڕژاوەتە هەناوی دەقەکەوە و جووڵەیەکی بەردەوام و بەردەوامییەکی لە جووڵە بە کەشی گشتیی ڕۆمانەکە بەخشیوە.
کەواتە دەتوانین لێرەدا ئەو خاڵەی لەڕووی شێوەگەرانەی دەقەوە بچەسپێنین، کە بەها یان ڕەگەزی زاڵ لە مەملەکەتی سپیسواردا بریتییە لەو بنیاتە زمانییەی کە بەقووڵی بەنێو جەستەی دەقدا ڕەگاژۆ بووە و ڕوانینی گێڕەرەوەی ڕووداوەکانی لە ئامێزگرتووە، هەروەك جارێکی تر و بەگەڕانەوە بۆ تیۆرییەکەی (تۆماتشفسکی)، تێدەگەین کە ئەم دۆخە لە گێڕانەوەی حیکایەت یان باشتر بڵێین (حیکایەتسازیی) پەیوەستەوە بەو مۆتیفە تایبەتانەی کە یەکە زمانییەکانی نێو هەر ڕستەیەکی دەق لەقووڵاییدا لەخۆیانی دەگرن و بەمەش سەرتاپای گێڕانەوەبەندیی دەقی ڕۆمانی لێ دەکەوێتەوە، واتە دەقی ڕۆمانەکە بۆخۆی بریتی دەبێت لە مۆتیفێکی گەورەی پارچەپارچەبوو، کە هەر پارچەیەك لەوانەش بۆخۆیان پێکهاتەی کۆمەڵە مۆتیفێکی تری بچووکترن، کە ئیتر ئەم مۆتیفە بچووکترانە شیانی پارچەبوون و پارچەکردن نین و نابن، بەڵکوو لەمیانی پارچەکانی مۆتیفە گەورەکەوە، وەك یەکەیەکی یەکگرتووی تەواو خۆیان دەردەخەن.
وەك پێشتر ئاماژەمان پێی دا، بۆ چەسپاندنی ئەوەی کە ڕۆمانووس خاوەنی شێوازی ئەدەبیی تایبەت بە خۆیەتی پێویستمان بە گەڕانەوەیە بۆ سەرجەمی بەرهەمە ئەدەبییەکانی پێشووی، بەهەمان شێوە ئەگەر بمانەوێت لە ناوەڕۆکی ئەم ڕۆمانە (مەملەکەتی سپیسوار) تێ بگەین، پێویستمان بە تێگەیشتنە لە دنیابینیی (حەمەسەعید کەلاری) وەك مرۆڤ و هەمیش وەك ڕۆمانووس، بەوەش ئەو خەمە گەورەیە بەدی دەکەین،

کە بەلای کەلارییەوە هەر لە یەکەم ئەزموونی ڕۆمانووسییەوە لە کۆڕی خۆی ناوەو لەمیانی دووەم ئەزمووندا درێژەی داوەتێ و خەمەکەی گەورە کردووە، بۆئەوەی دواجار لەڕێگەی سەلیقەی گێڕانەوەسازیی سەنگینی خۆیەوەو لە (مەملەکەتی سپیسوار)دا بیگەیەنێت بە ترۆپك، بەمانایەکی تر هێڵێکی بەردەوامی خەم و ئازار هەر لە مەملەکەتی باوکەکان و تێپەڕین بە مەملەکەتی گورگەکان تا دەگات بە مەملەکەتی سپیسوار، سەرفەری مرۆڤێکی جواناسمان نیشان دەدات، کە بەنێو پانتایی گەورەی مەینەتییەکانی ژیاندا لەگەڵ خۆی هێناویەتی، بۆیە کاتێك هەرسێ مەملەکەتەکە دەخوێنینەوە، هەست بەوە دەکەین، کە (حەمەسەعید) جگە لەوەی وەك ڕۆمانووسێك ئامادەگیی ڕاستەوخۆی هەیە، هاوکات و لە یەك کاتیشدا بە شێوەی جیاجیا و لە شوێنی پێویستی خۆیدا وەك کۆمەڵناس، دەروونناس و مێژوونووسێك دەردەکەوێت، بەوپێیەی دەیەوێت لەڕێگەی شێوازە ئەدەبییە تایبەتییەکەی خۆیەوە گوزارشت لە چارەسەری ئەو کێشە و گرفتانە بکات، کە بەوپەڕی سەلیقە و وردبینییەوە دەریبڕیون و کردوونی بە ناوەڕۆکی ڕۆمانەکانی، بۆیە پاش خوێندنەوەی ورد و شیکردنەوەی میتۆدگەرایانەی هەرسێ ڕۆمانەکە، دەتوانین لە ئەنجامدا (حەمەسەعید کەلاریی) وەك خاوەنی سێینەی ڕۆمان لە ئەدەبی کوردیماندا ناوزەد بکەین.

8-8-2024

ئاری عوسمان خەیات

میکانیزمی ژیانی زمان و مرۆڤ.. عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

سوکرات نووسین بە نیگارکردن دەچوێنێ. زمان لەو وشانە پێکهاتووە، کە وێنە دەخەنەوە و لەسەر پێیەکانیان وەستاون. زمان لە نووسیندا دەجوولێتەوە وەك ئەوەی لە ژیاندا بێت. بەڵام زمان لەبەرامبەر کێ قسان دەکات؟ هەڵبەتە زمان بەرامبەر هەمووان و بۆ کەس قسان ناکات، زمان لە نووسیندا تاکە چارەیە، بەڵام نووسین تەنها نیگارکردن

نییە!.

زمان لە گفتوگۆکردندا زیندووە، لە نیگارکردندا مەرج نییە، زیندوو بێت. بەڵام چونکە زمان هەموو شتە ناڵێت، ئیتر زمان چارەیە، نیگارە، جەستەیە، جەستە قسان دەکات، شتەکان قسان دەکەن، مێژوو قسان دەکات، توانا فەردی و کۆمەڵایەتییەکان قسان دەکەن، مردن و ژیان بە پچڕان بە هەزاران جۆر قسان دەکەن… میکانیزمی ژیان مرۆڤ و زمانە، زمانە کە دەربارەی زمان دەدوێ، زمان کە دەربارەی خۆی دەدوێ، هیچ شتێ لە مرۆڤ جوانتر نادۆزیتەوە. (مرۆڤ بەرهەمی زمانە).

کتێبەکانی ئایین و ئەو کتێبانەی کە کۆمەڵگای مرۆڤایەتی پێکهێناوە و بووەتە کتێبێکی پیرۆز، تابلۆکانی موسا، دە سپاردەکە، هەلکارییەکانی تەوارات، ئینجیل، دەقە پیرۆزەکانی قورئان… هیچ شتێ لە زمان جوانتر نادۆزنەوە، بە ئەوەی دەربارەیان بدوێ. بەشێکی گەورەی جوانی زمان لەوەدایە لە زەمان و سیاقە دەنووسرێ و لە سیاقێکی دیکە و لە شوێنێکی دیکە و لە کاتێکی دیکە دەخوێندرێتەوە. بەردەوام زمان حەقیقەتی خۆی لە (زەمەن)ە جیاوازەکانی گفتوگۆ و دانوستاندن و گۆڕانکارییەکاندا دەبینێتەوە. مرۆڤ و زمان بە هەمیشە لە سەیرورەدان.

داهێنان میکانیزمی ژیانی زمانە، دەسەڵاتی حەقیقی زمان گفتوگۆ و دانوستاندن و گۆڕانکارییە! سەیرورە دەسەڵاتی حەقیقی زمانە، زمان لە رێگای گفتوگۆ و دانوستاندن و گۆڕانکارییەوە هەست بە دەلالەتەکان دەکات، بەڵام حەقیقەتی دەسەڵات روداوەکان راڤە دەکاتەوە! ئایا زمان دەکەوێتە کوێی حەقیقەتەوە؟

زمان دەکەوێتە راڤەکردنی بە کۆتایی حەقیقەتەوە. بەو مانایەش حەقیقەت و راڤەکردن هۆکارن بە مانای هەتا هەتایی زمان و سەیرورە. کەواتە نە ئایین، نە زانست، نە فەلسەفە ناتوانن نهێنی ژیانی مرۆڤ کەشف بکەن، ئەگەر زمان و راڤەکردن و سەیرورە هاوکاریان نەکات. لەبەر ئەوەی زمان بنەمای هەمووانە، ژیان بەردەوام کراوەیە.

ئەوەی تایبەتە بە هەمووان، ئەوەی تایبەتە بە مرۆڤ و حەقیقەت موڵکی منیشە، واتە کاتێ زمان قسان دەکات، من قسان دەکەم، کاتێ من قسان دەکەم، واتە مامەڵە بە کردەی زمانی تایبەت بە خۆم دەکەم، لە هەمان کاتدا ئەوە منم کە قسەی لە حەقیقەت و سەیرورەی تایبەت بە خۆم دەکەم. ئەوە تیۆری نیازخوازییە کە لای (جۆن سێرل) ژیانی

راستەقینەی دەگەشێنێتەوە. واتە نیازی قسەکەر بەر لە گوتار ئامادەیی هەیە. واتە کاتە دەڕۆی (کات) درەنگە، واتە دەتەوێ بە ماڵ بگەڕێیتەوە. لەسەر ئەو بنەمایە دەتوانین قسەیەك بە تەزی لاکان (مرۆق بەرهەمی زمانە) زیاد بکەین و بڵێین مێژووی مرۆق، مێژووی هەڵەکانی مرۆڤە، وەك چۆن مێژووی زمان مێژووی هەڵەکانی زمانە، هەروەها مێژووی حەقیقەتیش! کەواتە نە مرۆڤی رەسەن بوونی هەیە، نە زمانی رەسەن، نە تاکە حەقیقەت، لەو بیرۆکەیەدا مرۆق دەرئەنجامی راڤەکردن و زمان بەلبەلەی زمان و حەقیقەت رووەکانی خودی حەقیقەت دەنوێنە! بە مانایەکی دیکە ژیان هەرگیز رێژە لە رێژان تەنیا و بەگەرد و یەك روو نەبووە، ژیان لە خوێنی حەقیقەت و زمان و مرۆڤە جۆراوجۆرەکان دێ و دەچێت. کەواتە کێشەی ژیان لە راڤەکردن و گفتوگۆ و بەیەکگەیشتنی بەردەوامدایە! بەڵام کێشەی مرۆق و زمان کێشەی حەقیقەت نییە، کێشەی سەپیرورەیە. بە دیوەکەی دیکە مرۆق و زمان لە رووەکانی حەقیقەت جیا نابنەوە.

مرۆق و زمان، زمان و مرۆق

بێگومان هیچ بیرکردنەوەیەك لە دەرەوەی راڤەکردن و بەیەکگەیشتن وبەردەوامیدا نییە، ئەوەی لە هەموو کلتوورێکدا جێگای بایەخ پێدانە جیاوازی بنەمای راڤەکردن و بەیەکگەیشتن وبەردەوامییە، ململانێی پێکگەیشتنەوەی مرۆق و زمان، راڤەکردنی زمان و مرۆڤە، دینامیکیەتی پێکگەیشتنی مرۆق و زمان، کێشەی راڤەکردنی زمان و مرۆڤە، یان بە مانایەکی دیکە رێککەوتنی مرۆق و زمان، زمان و مرۆق، لە راڤەکردن و بەیەکگەیشتن و بەردەوامیدایە. لێرەدا پرسیار ئەو سەنتەزە ئەوەیە ئایا رێزگرتنی زمان و مرۆق لە پێکگەیشتندا گرنگترە یان گەیشتن بە تاکە حەقیقەتێك؟

بە بڕوای من پرسی مرۆق و زمان، زمان و مرۆق لەنێوان ئەوەی بەکۆتایی و ئەوەی کە مێژووییەدا هەروا دەمێنێتەوە. جیاوازیکردن چۆن دەبێ؟ دیار نییە، مرۆق بەکۆتایی و لەسەرووی مێژووەوەیە، یان زمان مێژوویی و بەردەوام لە راڤەکردندا بەکۆتاییدا خۆی دەبینێتەوە؟ مرۆق و زمان، زمان و مرۆق چوونەتەوە ناوخۆیانەوە، مرۆڤی بە زمان و زمانی بە مرۆق لە دەرەوەی ژیاندان. بەڵام ئایا هیچ مرۆڤێ هەیە زمانی تایبەتی خۆی لەگەڵ مرۆڤێکی دیکە دابەش بکات، ئایا مرۆق لەگەڵ زمانی خۆی لەناوەوەی خۆیدا دەژی و زمان لە دەرەوەی خۆیدا دەژی؟

زمان پاشای هەمووانە، لە رابردوو و ئێستا و داهاتوودا، مرۆڤیش.

راستە لایەنی ماددی بوونی زمان و مرۆڤ شتێکی بەرچاوە، شێوەی کتێبی رستەسازی، کە تۆزی لەسەر نیشتووە، بەڵام بەو مانایە زمان ئەوە نییە، کە لە جەستەی خۆی دەردەچێ و دەچێتە نێو جەستەی مرۆڤەوە، بەڵکو ئەو بەرگە سرووشتیەیە، کە دەچمە ناوییەوە بۆ ئەوەی لە رێگای خزینەکانی خۆمەوە ببمە تاکێک لە تاکە ئازادەکانی کۆمەڵەی زمان.

کەواتە کەسی قسەکەر بەو مانایەی کە تاکێکە ئەوە دەڵێ، کە دەیەوێت. (چۆمسکی) دەڵێت: من قسە بە رستیەک دەکەم، کە بەر لە من کەس قسەی پێنەکردووە، چونکە من رێزمان بە رێگای تایبەتی خۆم بە کار دەهێنم. هەڵبەتە یاسا پارێزگاری لە خاوەندارێتی تاک دەکات و سزای قسەدزەکان دەدات. (نیچە) لە زەرادەشت وای گوت، دەڵێت: من زارێکم نییە بۆ گوێیەکانتان.

ئەوەی مرۆڤ لە زمان بە خاوەندارێتی هەڵدەستێ، پرۆسیسەکردنی ئازادییە؟ زمان موڵکی گشتییە، فۆرمێکی کۆمەڵایەتی هەیە. ئەو مانایەی، کە مرۆڤ بە کاری دەهێنێ، سەرەڕای شێوازی تایبەتی (من) و بەر لەوەی مۆرکی (من) و ئازادی (من)ی پێوە بێت، موڵکی کۆیە. من ناتوانم شتێ بڵێم تەنها ئەوە نەبێ، کە یاسا و رێسای زمان رێگام پێدەدات. من بیرۆکەکانم دەخەمە بۆتەی زمانێکی کۆمەڵایەتییەوە، ئەوەی کە ئازادیم کۆت دەکات، موڵکی کۆیە. قسەکەر ناتوانێ هیچ بڵێت، تەنها ئەوە نەبێ، کە هەڵوێستی مێژوو، یان کە ئازادی بە مانا بەرفرەوانەکەی ئەو سەردەمە، کە تێیدا دەژیت، رێگای پێدەدات. مرۆڤ لە میانی خۆی و ئازادی و نەسەقێکی کۆمەڵایەتییەوە قسان دەکات.

کەواتە لەنێوان زمان رووت و تاکئامێزە، مرۆڤ بەر لەوەی بیر بکاتەوە لەسەریەتی بڕیار بدات کەوا بە شێوەیەکی شاعیرانە لە ماڵی زماندا نیشتەجێیە. مرۆڤ زمانی پۆشیووە، مرۆڤ ب□رh□می زمانە، زمان ئازادی مرۆڤ دەکێشێ و مرۆڤ لە رێگای زمانەوە قسان دەکات، بیرکردنەوەی مرۆڤ دەکەوێتە نێو خەیاڵی زمانەوە. بەڵام ئایا کەسی قسەکەر چۆن ئەوە دەڵێ، کە دەیەوێت، واتە چۆن بە شێوازی ئازادانەی خۆی دەدوێت؟!

ئەگەر زمان سروشتی بێت، کەواتە مرۆڤ بەرگی ئازادی و سرووشتی پۆشیووە، چونکە زمان فەزایەکە لە ئازادی، ئازادیش خودی بوونە، مرۆڤ لەو بوونەوە دەڕسکێ!! ئەگەر ئازادی بوونی نەبێ، کەواتە مرۆڤ و جیهان دەکەونە بەندەوە. داهێنان بوونی دەکەوێتە تەگەرەوە، بێ

ئازادی تاك ناتوانێ بە داهێنان هەسێت، هەر لە رێگای ئازادییەوە دەتوانین بەو تەعبیرەی (هەڵدرین) بگەین، کە زمان گوێی دەمێ.

حەقیقەتی بوونی مرۆق جگە لە حیکمەتی داهێنان و جەوهەری ئازادی شتێکی دیکە نییە. کەی ئەو بیرۆکەیەش قەرزاری چەمکی خەیاڵی زمانەوانییە. خەیاڵی زمانیش بە مانا جەوهەرییەکەی شیعرە، لێرەوە زمان قسان دەکات، پارێزگاریکردنە لە سرووشتی ئەسڵی شیعر، مرۆڤیش شیعرێکی خوداییە.

کەواتە ئەگەر لە بارەی زمان گوێی دەمێ، وەك ئەوەی کە مرۆق شێواز بە پێی تێگەیشتنی زمان، یان لە فەشەلی تێگەیشتن دروست دەکات، هانا بە (ژیل دەلۆز) بەرین، ئەوە هەر شێوازێك بە خۆی زمانێکە، فرە زمانی مرۆق کە دەکاتەوە. بۆ نموونە: تۆ وەك باوك شێوازێك دەدوێیت، وەك کاسبکار شێوازێکی دیکە… بەو مانایەش مرۆق لە فرە زمانی و هاوئاهەنگییە مەرجی بنەڕەتی ئازادی دەسازێنێ. تۆ رۆژانە بەردەوام بە چەندین شێواز، (یان وەك دەلۆز دەڵێت بە چەندین زمان) قسە دەکەیت، خودا لە شێوەی مرۆڤەوە قسان دەکات.

مرۆق بە زمانەوە مرۆڤە

زمان ماددییە، چونکە دەنگە. مرۆڤیش ماددییە، چونکە دەنگدانەوەی سەیرورەیە، دەنگ قابیلی ئەوەیە بێتە هەڵەش، هەروەها دەنگدانەوەی سەیرورەش. زمان و مرۆق لە چوارچێوەی ئایکۆنەکانەوە خۆیان دەردەخەن. جیهان پابەندە بە مرۆق، زمان، کە لە رێگای سەیرورە، دایکەوە یان بە مانا (ئۆگستین)ییەکەی لە رێگای خوداوە بەرجەستە دەبێ (زمان تاقە ئامرازێکە خودا بە مرۆڤەوە دەلکێنێت) ئەو تێزە لە ناونانی شتەکانەوە رێگا بە زمان، مرۆق دەدات، بێتە دەرەوەی بوون! زمان لە رێگای مەدلوولەکانییەوە دەکەوێتە دەرەوەی بوونی خۆیەوە، مرۆق لە رێگای ناونانەوە دەکەوێتە دەرەوەی بوونی خۆیەوە. کەواتە کە خودا ناوەکان فێری مرۆق دەکات، ئەو کاتە زمان لە مرۆڤدا دەڕسکێ و ئەو کاتە زمان ملکەچی چوارچێوە وێنەییەکان دەبێ!

لێرەدا ئەگەر حەقیقەتی زمان لە ناوەکانەوە، یان بە مانایەکی دیکە لە زمانی (دایك)ەوە ملکەچی چوارچێوە نیگارەکان بێ و دواجار چوارچێوەی نیگارەکان یاسا و رێسایەك بەڕێوەی بەرێت، ئەوە داهێنان لە سەر نێودژی نێوان پاکێتی دایك و پیس بوونی دایك وەستاوە.

بە کورتی زمان و مرۆق بەردەوام لە رێگای (پارێزگاریکردن) و (پیسکردن) بە کرداری گفتوگۆکردن و راڤەکردن و بەیەکگەیشتن،

گۆڕانکاری و بەردەوامی دەنوێنێ، هەر لە ڕێگای ئەو کردەیێشەوە مرۆڤ لە زمانەوە گەشە دەکات و بەردەوام پێشدەکەوێت. ئەگەر پارێزگاریکردن لە رووتی زمان دیدێکی گشتی و بێگەرد نەویستی خەیاڵی وشە و وێنەی هەرائامێز بنوێنێ! ئەو دیدە هاوگونجانێکی ناجێگیر لە نێوان تاك و کۆ دروست بکات و دواجار بەکارهێنانەکان ئەوە بە، کە بە شێوەیەکی گشتی دەکەونە بەر چاو. ئەوە پیسکردن دەکەوێتە دووتوێی سەیرورە و هەمیشە لەسەر خوازەی دایك خۆی نوێ دەکاتەوە.

لێرەدا لە نێوان پارێزگاریکردن و پیسکردن، دەشێ بڵێین زمانی مرۆڤ بۆ مانا جەوهەرییەکەی شیعرە! واتە لە مرۆڤ و زماندا شتێك نییە پێیبگوترێت واقیعی جێگیر، بەو مانایەش جیاوازییەکانی گفتوگۆکردن و راڤەکردن و ململانێی بەردەوامی پێکگەیشتنەوەی مرۆڤ و زمان، ناوێکی دیکەیە بۆ جێگیرنەبوون و سەیرورە.

عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

هەولێر 6/7/2024

وەڵامێك بۆ پیاوە میانڕەوە ئیسلامییەکە, لەسەر پرسی جینۆسایدی ئێزیدی.. عەلی مەحمود محەمەد

بەڕێز کاك ئەبوبەکر کاروانی وتارێکی بەناوی "ڕۆڵی نوخبە لە راستکردنەوەی هەڵەکان و قووڵکردنەوەی پێکەوە ژیان", لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان بڵاو کردەتەوە سەبارەت بە پرسی کوردە ئێزیدییەکان , لەسەر وشە بە وشەی بابەتەکەی سەرنجم هەیە, لە من تەنها دەچمە سەر ئەو بەشە کەمانەی تایبەتن بە پرسی نکۆڵیکردن و داوای لێبوردن کردن و دان نان بە راستییە مێژووییەکان.

بەڕێزی لەم وتارە دەیەوێت لە چوارچێوەی گوتاری ڕێنوێنی و دەداری

لە نێوان زاڵم و مەزڵوم راستییە مێژووییەکان زیندە بەچاڵ بکات, بەناوی پێکەوە ژیان لە ئەسڵی بابەت لێکۆڵینەوەی وردی مێژوویی و هەڵوێستی یاسایی لەسەر ئەو پێشێلکارییە زەقانەی لە رابردوو رویانداوە خۆی لاداو هانمان دەدات بۆ باسنەکردن و شاردنەوەیان.

لە سەرتاسەری جیهاندا نکۆڵیکردن لە تاوان, داننان بە راستییەکان و داوای ل□ب□وردنکردن و قەر□ب□ووکردن□و□ ب□وون□ت□ چوارک□وچکەی ململانێی نێوان گەلانی قڕکراو و گەلانی قڕکەر, یان و□لاتانی داگیرکەرو و□لاتانی ژێر دەست, یاخود ئاینی زۆرینەی زاڵ و پێکهاتەی ئاینی کەمایەتی, لەم نێوەدا تەنها ئەڵمانیایە هەندێك هەنگاوی پراتیکی باشی ناوە. جیهانی نوێ هێشتا قەرزاری رابردووە, قەرزەکان دەبێت بدرێنەوە, راکردن لێیان محاڵە.

کاك ئەبوبەکر کاروانی لە نووسینەکەیدا دەڵێت "دووپات کردنەوەی باسی حەفتا و دوو فرمانی قڕکردن دژ بە یەزیدییەکان لەمێژوودا، ك لەسەر زاری هەندێ نوخبەی یەزیدی و دەرەوەی ئەوانیش لە ناوەندە عەلمانییە کوردییەکەدا، بەکارێکی ناڕاست و دژ ب□ بەرژەوەندی یەزیدیەکان و پێویستیەکانی پێکەوە ژیانی ئاینی لە کوردستاندا دەیبینم.

چونکە جگەلەوەی هەروەك وتمان بەکارهێنانی وشەی قرکردن هەڵەیە وە ئەگەر ئیرادەیەك بۆ قڕکردنی یەزیدییەکان لە مێژوودا هەبووایە هەرگیز توانای بە گری لە خۆکردنیان نەدەبوو،...... — لێرەشەوە شەرەکان دژبەوان بەشێوەیەکی گشتی دەچنە چوارچێوەی ئەو شەرە زۆرو زەبەندانەی میرنشین و مەملەکەتە موسوڵمانەکان لەناوچەکە پێش ئەوان دژ بەیەك کردوویانە باهەندێ جار هاوشێوەی سوود وەرگرتن لەمەزهەب بۆ نێو موسوڵمانان خۆیان سوود لەوەرەقەی ئاینی وەرگیرابێت" —

دەبینین بە ناوی بەرژەوەندییەوە رێگا لە گفتوگۆ لەسەر مێژوو ه□□س□□نگاندنی رابردوو و گەڕاندنەوەی ماف دەگرێت, ئمە پێشێلکارییەکی زەقە بەرامبەر بە قوربانیان, هەرچەندە لە سەرەتاوە یەکگرتووی ئیسلامی کۆششی زۆریان کرد وشەی ئەنفالیش لە فەرهەنگی سیاسی کوردستاندا بەکار نەهێنرێت بەڵام سەرکەوتوو نەبوون.

بە ئاشکرا لە نووسینەکەیدا ئێزیدی بە کورد نازاێنێت کە دەنووسێت ئێزیدییەکان و کوردە عەلمانییەکان, هاوکات کوردە عەلمانییەکانیش بە موسڵمان نازانێت, چونکە دەیتوانی بنووسێت کوردە ئێزیدییەکان و

کوردە عەلمانییە موسڵمانەکان, ئەوە رێکەوت نییە کاک کاروانی نووسیویەتی بەڵکە باوەڕە, هەڵەی رێنووس و زمانەوانی نییە تێگەیشتنە.

لە جێگایەکی دیکەی پەرەگرافەکەی سەرەوە دەبینین ئەو هاشا لە بوونی جەنگەکان لە مێژوودا ناکات دژ بە ئێزیدییەکان کە بە فەرمان ئەنجامدراون, بە سەرجەم پەلامارەکان فەرمان دەرچووە بە ئەنجامدانیان, هەموویان جەنگی نا هاوسەنگ بوونە, هەمیشە کوردە ئێزیدییەکان دەڕاو بوونە و ئەنجام رێژەیەك لە دانیشتووانیان بە کوشتن و بە کەنیزەك و کۆیلە کردن و گۆڕینی ئاین لە دەست داوەو بەشێك لە خاکیان کەمبەتەوە, لەدوای هەر فەرمانێك لاوازتر بوونە لە پێش فەرمانەکان, فەرمان بابەتی سەرەکییە لە مانفیستەی جینۆسایدی ئێزیدی.

بە ئەو جەنگانە فەرمان واتا بڕیاری بەرزترین دەسەڵاتی سیاسی لە وەڵات کە خەلیفەی عوسمانییە دەرچووە, مانفیستەی جینۆسایدەکە فەرمانەکان بوونە, چەن مانفیستەی جینۆسایدی ئەنفال بڕیاری 4008 ە, ئەو کۆمەڵکوژییەکان لە فەرمانی خەلافەتی عوسمانی و بڕیاری دەسەڵاتی سەفەوی دەکاتە کاری میرو مەملەکەتە ناوچەییەکان, ئەوانیش کورد بوونە, تاوانەکان لە کۆڵ عوسمانی و سەفەوی و بەغدا دەکاتەوە بە ئەوەی پیرۆزییان بپارێزێت خەلافەت نەبێتە جینۆسایدکەر, بەمەش زیاتر کوردی تێوە دەگلێنێت, عوسمانی و سەفەوی و بەغدا پاك دەکاتەوە لە تاوانەکان, لە کاتەکدا بڕیارەکان لە ئەستانەو پایتەختەکان دیکەوە دەرچوونە, زۆربەی فەرمانەکان ئەوان خۆیان جێبەجێیان کردووە, لە بری ئەوەی بنووسێت هەموو دەوڵەت هەندێ جار سود لە مەزهەب و ئاین وەرگیراوە, بەڵام مێژوو دەوڵەت هەموو جارەکان کەڵکی لێ وەر گیراوەو بە فەرمان تاوانەکان ئەنجام دراون, خودی فەرمانەکان پیرۆز بوونە و لادان لێی سزای دنیاو ئاخیرەشی هەبووە.

کاروانی مافی وەبیرهێنانەوەو قسەکردن و هەڵسەنگاندنی رابردوو لە ئێزیدی و نوخبەی بەناو عەلمانی کورد دەسەنێتەوە, لە کاتەکدا نووسەرانی ئەو بوارە کونج و کەلەبەری مێژوو دەپشکنن و خوێندنەوەی بۆ دەکەن, رابردوو بۆتە تاقیگا بۆیان, چونکە جینۆسایدەکان هەموو لە رابردوون بە هەڵسەنگاندن و پشکنین.

دان نان بە جینۆساید بەش بەش نییە پاکەجەکی جیهانییە, بە پێی یەك پەیڕەو بنەمای جیهانی جۆری تاوانەکان لەسەرتاسەری جیهان دیاری

دەکرێت, ناکرێت یەك جۆری تاوان دژ بە پێکهاتەیەك جینۆساید بێت بەرامبەر پێکهاتەیەکی دیکە رووداوێکی عابر بێت, بە گەلەك بە دیکۆمێنت بکرێت, بە گەلەکی دیکە قسەکردن لەسەری زیاندار بێت و باسکردنی بقە بێت, لەم روانگەیەوە ئەرکی هەموو نووسەران و لێکۆڵەرانی جینۆسایدی کوردە هەڵوێستی خۆیان لەسەر پرۆسەی جینۆسایدەکان رابردوو و ئێستا دەربڕن, لە دارفۆرەوە تا غەزەو ئەرمینیاو هەڵەکەست, کێش پێی ناخۆشە کەیفی خۆیەتی.

کاروانی لە پەرەگرافێکی دیکەدا دەڵێت: ” هەموو بیرکردنەوەیەك دەربارەی ئەوەی ئیسلام وەك ئایین لەگەڵ قڕکردن و پاکتاوکردنی یەزیدییەکاندا بووە، قسەیەکی ناڕاست و خورافی وناواقیعی و نامێژووییە. چونکە پێکهاتەیەکی ئایینی کەمینەی وەك ئەوان، لەنێو دەریایەك موسڵماندا، گەر ئیرادەی قڕکردنیان بە کردەوە هەبووایە، دەمێك بوو شتێ بە ناوی یەزیدیی، لانیکەم لەم ناوچەدا بوونی نەدەما و چارەنووسیان هەمان چارەنووسی موسڵمانانی ئەندەلووس دەبوو دوای فەرمانی قرکردنیان لەلایەن کەنیسەی کاسۆلیکییەوە. بوونی فتوایەك و رەفتاری خراپی میرێ یاخود کاربەدەستێك لێرەولەوێ، ئەم ڕاستییە مێژوویی و واقیعییە ناشارێتەوە. خودی روحییەتە ئیسلامیە بنەڕەتییەکەو باوەڕی بەفرەئایینییش، کارێکی کردووە، هەموو ئەوشتانە کاریگەریان کاتی و سنووردار بێت و سەر نەکێشێت بە قڕکردن وپاکتاوکردن.”.

لەمەشدا کاروانی کەوتە هەڵەی هێنانەوەی نموونە, ئیسلام لە ئیسپانیا وەك فەرەنسایە لە جەزائیر, بەڵام ئەزیدی لەسەر خاکی ڕەسەنی خۆیان وەك عەرەب لە فەلەستین, خاوەنداری ئەزیدی بە کوردستان بەڵگەی حاشا هەڵنەگرترە لە عەرەب بە فەلەستین وەك مێژوو, ئەوان خاوەند خاکن نەك میوان و هاتوو, هەردولایان جوگرافیاکەیان زۆر فراوانتر بووە لە ئێستا, نموونەی نزیك ئەزیدی ئیمارەیان لە حەریر و زاخۆو بەردەڕەش هەبووە, ئێستا یەك ئەزیدیان تێدا نییە, هەرچەندە لای من و کاك کاروانیش ئامارێکی ورد نییە بزانین ڕێژەی ئەزیدی پێش فەرمانەکان چەند بوونە لە کوردستان لە چاو سەرجەم دانیشتوانەوە و ئێستا چەندن؟, قەڵەمڕەوی دەسەڵاتیان تا کوێ بووە؟ ئێستا چەندە؟, بەڵام دڵنیام لە عەرەبی فەلەستین زۆر زۆر خراپتریان بەسەر هاتووە.

کاروانی درێژەی پێ دەدات و لە پەرەگرافێکی دیکە دەڵێت :”پێویستە لەم روەوە یەزیدییەکان ڕێگەنەدەن ئەوان بکرێنە کەرەسەی ناوەندە عەلمانییە توندرەوەکەی کوردستان بۆ دژایەتیکردنی ناسنامەی

ئیسلامیی مێژوویی زێڕینەی موسوڵمان.”.

قسەکردن لەسەر ئەم بابەتە مێژووییە پەیوەندی بە دژایەتی زێڕینەی موسوڵمانانەوە نییە، دانـانان بە رابـردوو دژایەتـی نییە، بەڵکە هەنگاوی راستییە بۆ قەرەبووکردنەوەی رابردوو، راستکردنەوەی هەڵەی مێژووە، دان نـان دوژمنـایەتی نییە راستکردنەوەیە، ئەم بـابەتە پەیوەنـدی بە دان نـانە بە حەقیقەتـی تـاوانەکەوە بـاپیرانی ئێمە بەشـدارییان تێـدا کـردووە، پێویسـتی بەوەیە مێـژوو وەک خۆی بخوێنرێتەوە دان بە حەقیقەتی یاسایی ئەو پێشێلکاریانەدا بنرێت ئەگەر بە بێگە هەبن و ماف بە قوربانی بگێڕدرێنەوە، لە رێگای راستکردنەوەی مێژووەوە کۆتایی بە ناشرینییەکانی ماوەی بەسەر چوو بهێنرێـت، وەک چۆن ئێمە خۆمـان داوا لە عەرەب و فـارس و تـورک دەکەیـن و وەک چۆن ئەرمەن دەیەوێـت و وەک چۆن گەلە قڕکراوەکـانی جیهـان دەیـانەوێت و لە بەرامبەریشـدا لایەنـی بەرامبەر زەریـان بەشەوەی بەڕێزت نکۆڵی دەکەن، واتا نموونەکەی بەڕێزت لەناو هەموو ئەو گەلانەدا هەیە کە گروپێـــک ئەو داوایەیـــان لێیـــان هەیە، نموونەکەی ئێمەش نموونەی هادی عەلەوی و ئەرهان باموک و کازم حەبیبە، لە پاش دان نان بە ڕاستییەکان داوای لێبوردنیش دەکەین.

مەسەلە لێردا ململانەی عەلمانی و ئیسلامی نییە، مەسەلە ویژدانی و یاسایی و راستییە لە بەرامبەر نکۆڵیکردن، داکۆکی لە تاوان، شێواندنی راستییەکان، هەمیشە لەناو ئەو گەل و ئاین و رێگەزانەی پێشێلکاریان کردووە ململانەی دەرونی ناوخۆیی لە نێوان دەستبژێری پشتیوانیکەر لە زۆرلێکراو کەسانی نکۆڵیکەر هەبووە، لە بابەتی ئاینییدا ئینکاریکردن بەرگی پیرۆزیشی لەبەر کراوە.

دەشێت ئەوەی ئینکاری تاوان بکات نەتەوەییەکی عەلمانی توندڕەو بێت، یان چەپڕەو بێت، بەلام ئەوەی دەیکات تاوانبارە ناسنامەکەی هەر چییەک بێت.

ئەمەی بەڕێزی باسی دەکات وەک ئەوە وایە دان بەوەدا نەنێین ئەوەی ئیسرائیل لە غەزە ئەستا دەیکات جینۆساید بێت، یان ئەوەی حەماس لە 7ی ئۆکتۆبەر کردبێتی جینۆساید بێت، بەڵام خوێندنەوەکان و پەیوەرە جیهانییەکان دەیسەلمێنن هەردووکی جینۆسایدن، ئیتر کاروانییەکانی هەر دوو نەتەوە چی بڵێن با بڵێن.

پاشان کاک کاروانی لە درێژەی بابەتەکەیدا دەڵێت”لە 99/ و زیاتری موسوڵمانانی کوردستان، دژی داعش بوون. بەڵێ کارێکی هەڵە و

نامەنهەجییە کەمینەیەکی لادەر بکرێنە نوێنەری ئیسلام، تەنها لەسەنگەی بەرزکردنەوەی درووشمی ئیسلامییەوە، ئەو لەسەدا نەوەو نەوزیاترەو ئەوانەی بەپیر ئاوارەکانەوە چوون و ئەو پێشمەرگە موسوڵمان ونوێژکەرانەی دژی داعش جەنگان و بەشێکیشیان شەهید بوون بەکرێن بە نموونە وسەرمەشق! هەڵبەت ئەمە بە ناوەند عەلمانییە توندڕەوە کوردییەکەش ڕاستە.”.

نازانم کاك ئەبو بەکر ئەم ئامارانەی لە کوێ هێنا؟, چ دەستگایەك و ناوەندێکی زانستی ئەنجامیان داوە وە کەی؟, ئاگای لە وتارەکانی دکتۆر عەبدوالواحید و حرنگەی پێکەنینی بەشداربووی پێش نوێژییەکەی ئەو دەیان و سەدانی وەك ئەو هەیە؟, تەنانەت بانگەواز دەکات کاریان پێ بکەن دواتر بە رابواردنەوە کرێیان مەدەنە؟, ئەوەی ئەو دەیڵێت هیچ رەگەزپەرستێك لە جیهاندا نەیووتووە و نەیکردووە, ئەمە لە هەر وڵاتێکدا بوایە ئێستا لە کونجی زیندان بوو, ئاگاداری تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان هەیت؟, ئاگاداری شەپۆلی جنێو و سوکایەتییەکان هەیت؟, بەڵێ لە دەرەوەی داعشیش کەمینەیەك زۆر لەو رێژەیە زیاتری ئاماژەی پێدراوە لە کۆمەڵگای کوردستان هەیە تا سەر ئێسك دژ بە پێکهاتەی کوردی ئێزیدین, لە رێگای مینبەرەکانەوە زیاتر دنە دەدرێن, لە زووەکەشەوە زۆر دیاردەی ئاپارتایدانە لە دهۆکەوە باس دەکرێت دژ بە پێکهاتەی ئێزیدی لە نەکڕینی ماستایانەوە تا بایکۆتکردنی کارکردن پێیان.

باشە ئەگەر داعش نوێنەری موسڵمانان نەبێت, منیش پێم وایە نە داعش و نە پارتەکەی کاك ئەبو بەکر قەت نوێنەری ئیسلامەکەی نەنکەکانم نین, وە نە کابرای شێشێش نوێنەری ئێزیدییەکانە, دە وەڵامی دوو مامۆستای منبەرەکانیش بدەرەوە ئەوانەی پەلاماری سەرجەم ئێزیدییەکان دەدەن, مەگەر ئەوانە هەر یەکگرتوو و کۆمەڵ و بزووتنەوەی ئیسلامی نین, رێکخستنیش نەبن لایەنگرو دەنگدەرن.

ئایا پارتەکەی کاك ئەبو بەکر کاروانی وە پارتە ئیسلامییەکان دیکە ئەوەی لە شەنگال رویاندا بە جینۆسایدیان ناساندووە؟, ئایا ئەو ئاگادارە کە جینۆسایدی ئێزیدی لە پەرلەمانی کوردستان تەنها نزیك 80 دەنگی هێنایەوە لە کۆی 111 کورسی پەرلەمان؟, ئەمە لەناو دەستە بژێردا وابێت لەناو خەڵکدا چۆنە؟, دەزانی ئەوانەی دەنگیان نەدا کێ بوون؟.

دواتر ئەوانەی داکۆکییان لە ئێزیدی کرد گەریلاکانی پکك بوون؟, لەو چرکە ساتە کەسیتر نەبوو, ئایا ئەوان پێشمەرگەی موسڵمانی

موحەمەدین؟.

دواتر کاك کاروانی دەنووسێت:"خۆشبەختانەش ئەمڕۆ چاوپێکەوتنی قاسم شەشەیی بۆ ناردم کە نوکولی لە لێدوانەکەی دەکات و دەڵێت ئەمە پیر و گەورەکانمان فێریان کردووین ڕێز لە ئایین و لەوانەش ئیسلام وهەستی ئایینی موسڵمانان بگرین، لێدوانەکەی منیش شێوێنراوەو من باسی توندڕەوی ئیسلامی و داعشم کردووە کە ناوی محەمەد بە کار دەهێنن بۆ لێدانی ئەمە، نەك ئیسلام و موسوڵمانان کە ڕێزم بۆیان هەیە و چاکەی ئەوان لە کاتی ئاوارەبوونمان لەبیر ناکەین.. هتد. کە فەرمەکی داوای لێبووردنە.".

چی دەبێت ئەمەش وەك شەشە فێری داوای لێبوردنکردن ببین, با لەمەدا چاو لە شەشە بکەین, خۆ شەشە خەرمانی بە کەللەی سەری باپیرانمان دروست نەکردبوو, خۆ خاکمانی داگیر نەکردبوو, خۆ کچمانی بە کەنیزەك نەکردبوو, خۆ سەرکردەمانی نەکوشتبوو, خۆ فەرمانی بە جینۆسایدکردنمان دەر نەکردبوو؟, بۆ تۆ چەندە خۆشبەختییە داوای لێبوردنەکەی ئەو کە کاری مرۆڤی راقی و هەستدارە, بەهەمان شێوەش ئەمەش بەرز بینەوە بۆ ئاستی مرۆڤی سەردەمی داوای لێبوردن کەر, مرۆڤانێك دەتوانن داوای لێبوردن بکەن رزگارییان بووبێت لە رق و کینە و خۆ بەزل زانین و کۆیلەی داب و نەریتی شەڕانگێزی.

دواتر کاروانی دەڵێت:"دوایی من سەردانی ناو پەرستگای لالشم وەك شوێنەوارێکی مێژوویی کرد، “.

لێرەدا کاك کاروانی وەك گەشتیاری بەناو لالشدا سوڕاوەتەوە نەك جێگایەکی پیرۆز بێت, ئەمە دان نەنانە بە پیرۆزی جێگاکە, پیرۆزو موقەدەسات هەموو پەیوەستن بە مێژوو و کولتورەوە, هەر ئاینێك هەزار بەڵگەی ناوخۆیی هەیە بۆ پیرۆزی جێگاکانی, ئایا ئاساییە لای تۆ کۆمەڵێك پیاوی ئاینی جیا بە گەشتیاری بچن بۆ ناو شوێنە موقەدەسەکان موسڵمانان بەناوی گەشتیارییەوە؟, باشتر نییە ئەو جێگا موقەدەسەی ئەو لای تۆش جێگایەکی ئاسایی نەبێت و ڕێزلێگیراو بێت ؟.

لە کۆتاییدا دەڵێم ژیری ئەوەیە بە دوای راستییەکاندا بگەڕێین, لە پێشدا مێژوو نووسانی لە هەردوولا پشکنین بۆ رووداوەکان رابردوو بکەن, دواتر پسپۆرانی یاسای لێکۆڵینەوە لە رووداوەکان بکەن, ئەوجا دەست بە قەرەبووکردنەوە لە داوای لێبوردنەوە بە هەڵگرتنی پەیکەری

ئەوانەی دەستیان لە تاوانەکان ھەبووە ئەگەر ھەبن، مەنمەنت بە قوربانیان دروست بکرێت بەشداری راستییان لە حوکمڕانی کوردستان پێ بکرێت و لە بواری پەروەردە گرنگییان پێ بدرێت.

جینۆساید کوردییەکە ھەر دەوڵەتێك ناسنامەکەی چی بێت ھەرچ بەھانەیەکیشی ھەبێت بیکات جینۆسایدە، ئیتر نەتەوەیی بێت، عەلمانی بێت، ئاینی بێت یان مارکسی، دەزانم ئەمانە بە کاك کاروانییەکان گرانە بەلام راستییە ئەمرە یان سبەی دەبێت بکرێت.

ئێزیدی کورد بن یان کورد نەبن، چۆن پشتیوانی موسڵمانەکانی بۆرما، عەرەبەکان غەزە، بۆسنییەکان سربیاو جووەکانی ھۆلۆکۆست، ئەرمەنەکان ، جەزائیری و ھیندییە سورەکان، نامیبیا و شیلی و گواتیمالا و کەمبۆدیا و دارفۆر و ….ین و ناسینی ئەو تاوانانەی بەرامبەریان کراوە بە جینۆساید بەشێکە لە مرۆڤ بوون و ئەرکێکی ویژدانییە بۆمان، بە ھەمان شێوە داکۆکی لە ئێزیدییەکان و ڕەتکردنەوەی تاوانەکان رابردوو و قەرەبووکردنەوەی معنەوییان لە داوای لێبوردنەوە تا دروستکردنی مەنمەنت ئەرکەو نکۆڵی کردن بە تایبەت لە لایەن کەسێکەوە شارەزایی یاسایی ھوشیاری مێژوویی ھەبێت تاوانەو سزای لەسەرە لە زۆر وڵات.

لەکۆتاییدا ماوەتەوە بڵێم کاك ئەبو بەکر کاروانی میانڕەوی نزیك لە ناسیۆنالزمەوە ئەمە ھەڵوێستی بێت، توندڕەوەکان دەبێت چۆن بیربکەنەوە، بێشك لە دکتۆر چاکتر بیرناکەنەوە، داعش لەو جێگایانەی دەسەڵاتدار بوو وانەی مێژووی لە خوێندنگاکان یاساغ کرد، دەرگای بە ڕووی مێژوودا داخست، ئەمەی کاك کاروانیش دەیەوێت قسە نەکردنە لە مێژوو.

عەلی مەحمود محەمەد

وتارەکەی بەڕێز ئەبو بەکر کاروانی:

https://westganews.net/drejaWtar.aspx?NusarID=76&Jmara=8583

گەر زنجیرەکان بیانتوانیایە قسەیان کردبا.. شیعری : عارف ڤیقار(*).. وەرگێرانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)

(١)

کۆمەڵگەی نایەکسان

ئەگەر ڕاستەت نەبوو بۆ پێوانەکردنی هەژاری
ئەوا هەژارییت نییە و
کۆمەڵگەیەکی بێ چینایەتیت لە وڵاتدا هەیە

ئەگەر کەسێک نەبوو
جەماوەری بەرین بچەوسێنێتەوە
ئەوا یەکسانی چینایەتیت لە کۆمەڵگەیەکی بێ چینایەتی هەیە

ئەمەش ناهاوسەنگییە و
نایەکسانییە لەنێوان زۆرینە و کەمینە

کەمینەیەک کە لەسەر ئارەقە و ڕەنجی زۆرینە دەوڵەمەند دەبێ
ئەو هەژاربوونەی زۆرینەش
چینەکانن
دەوڵەمەند و هەژار و
کۆمەڵگەی نایەکسانییە.

(٢)

سەرمایەداری و هەژاربوونی زۆرینە

وەکچۆن ژیانکردن پێویستی بە خواردنە
تا بژێت و گەشە بکات
سەرمایەداریش پێویستی بە هەژاربوونی زۆرینەیە
تا بژێت و گەشە بکا

وەکچۆن ماسی پێویستی بە ئاوە
تا بژێت و گەشە بکا
سەرمایەداریش پێویستی بە چەوسانەوەی زۆرینەی کۆمەڵگەیە
تا بژێت و گەشە بکا

کێ پێویستی بە کێیە
دەوڵەمەند پێویستی بە هەژارە
یان هەژار پێویستی بە دەوڵەمەندە؟

گەر دەوڵەمەند، دەوڵەمەند نەبووایە
ئەوا هەژارانیش هەژار نەدەبوون

ئێستا بێژە کێ پێویستی بە کێیە؟
دەوڵەمەند پێویستی بە هەژارە
یان هەژار پێویستی بە دەوڵەمەندە؟

کەمایەتی پێویستی بە زۆرایەتییە
یاخود زۆرایەتی پێویستی بە کەمایەتییە؟

کە زۆربە هەژار نەبوونایە
کەمایەتییش کەمایەتییەکی دەوڵەمەند نەدەبوون

بەو پەڕی سادەییەوە هەژاری بە پارەیی نییە
بەڵکو چینایەتی ژیانی زۆربەیە
زنجیرەکانی ئابووری سەرمایەداریش
زۆرایەتی کۆیلە بەرهەمدێنێ

(٣)

گەر زنجیرەکان بیانتوانیایە قسەیان کردبا

گەر بیابان بیتوانیایە قسە کردبا،
پێی دەوتیت هەستی چۆن دەبوو
وەختە تینووە و
هەورەکان دەبینێت و داناکەن

گەر هەژاران بیانتوانایە قسەیان کردبا
پێیان دەوتی هەستیان بەچی دەکرد
وەختە شانبەشانی دەوڵەمەندان
لە هەژاریدا و لەیەک شاردا پێکەوە دەژین.

گەر زۆرایەتی کۆمەڵگە بیتوانیایە قسەیان کردبا
زنجیرەکانی هەژاری
پێیان دەوتی هەستیان بەچ دەکرد
کاتێ لەلایەن کەمایەتییەکی
جیاواز و دەوڵەمەند و دەستەبژێر حکومڕانی دەکرێن

گەر زنجیرکراوێک بیانتوانایە قسە کردبا
لێی دەپرسیت، ئاخۆ دەتوانیت دوای مردن
زنجیرەکان لە پێکانی تووند بکرێ.

(٤)

ئازادی

هەزاران هەزار تۆمان چاند
بەڵام گوڵەکان
گوڵی ئازادییان نەگرت

هەزاران هەزار هەنگاومان هەڵهێنا
بەڵام ئازادی نەهاتە ڕێمان

هەزاران کۆت و زنجیرمان پسان
بەڵام هێشتا زیندانین و
خۆ دەبینین
وێڵین بەدوای ئازادیدا

هەزاران هەزار هۆکارمان ڕیز کرد
کەچی ئێستاش ناتوانین
وەڵامی ئەو پرسیارە بدەینەوە
بۆچی ئازاد نین، ئازادی.

(٥)

ڕەنگەکانی شۆڕش

سوور
ڕەنگی خوێنە
ئەو خوێنەی
کە ڕژاندمان ل□ پێناو شۆڕش

سوور ڕەنگی ئاڵایە

ئەو ئاڵایەی
لەژێریدا خۆپیشاندانمان کرد بە شۆڕش

سوور ڕەنگی گوڵی شۆڕشەکانە
لەو تۆیانەی کە لە جەستەی خۆماندا چاند
لە پێناو شۆڕش

سوور ڕەنگی خۆرە
ئەو هەتاوەی لەژێریدا ڕێپێوانمان کرد
لەپێناو شۆڕش.

(٦)
پێی وتم

ئەو شۆڕشگێڕ بوو؛ خۆشی ویستم
سبەینانێک،
بەدەم چرپاندنی ئەم وشانەوە جێی هێشتم
(ڕۆژێک دێت ئازاد دەبین و یەکتر دەبینینەوە
جارێکی تر دەتوانین یەکمان خۆش بوێت
فرمێسکەکان و
پێکنینەکان و
جیهان لەباوەشی یەکتر ببینین
یەکترمان خۆش بوێت و جارێکی تر
بۆ هەمیشە لەگەڵ یەکتر بژین و لێکجیا نەبینەوە
وەختێک ئازادی جارێکی تر
لەم سەرزەمینە بەرقەرار دەبێت .)
ئەوجا ڕۆیی
نە ئازادی بەرقەرار بوو و
هەرگیز ئەویش نەگەڕایەوە.

(*) عارف ڤیقار کە ماوەی ٣٣ ساڵە نزیک بە هەزار شیعری نووسیوە، دەڵێت: (من شاعیری پاکستانیم . شیعرەکانم ڕەنگدانەوەی واقیعییەتی هەست و سۆزی ئینسان و واقیعییەتی جیهانە بەو جۆری کە دەیبینم، تەنها ڕەنگدانەوە و داڕشتنی شیعرییە بۆ ئەو نووسینانەی کە ئاوێتەی فەلسەفەن تاکوو کاربکەنە سەر زنجیرەی بیرکردنەوەت و ئینجا بیربکریتەوە کە بەچی شتەکان بەمجۆرەن و تا سەرەنجام تۆش بگەیت بە بەرئەنجامی فەلسەفییانەی خۆت.
من فەیلەسوف نیم، بەڵام شیعرەکانم هەڵگری ڕوئیای واقیعی و هەستیارن. من بەوجۆرەی کە دەبینم و بیردەکەمەوە و ئەم

بیرکردنەوەیەم لە شیعرەکانمدا ڕەنگ دەدەنەوە. شیعرەکانم ئاوێنەی کۆمەڵگە و جیهان وژیان و ئەزموونی شەخسی خۆمن. شیعرەکانم من بۆ ئامۆژگاری و تەمێکردن و ڕاستکردنەوە نین، بەڵکوو ڕەنگدانەوەی بیروبـــاوەڕی ئەو کەســـە بیـــرکەرەوەیەن کە ڕۆژانە بەئەقڵ و دڵ و بیروباوەڕێکی ئازادەوە بیر دەکاتەوە و هەست بە ژیان دەکات. تا لەشیعرەکـانم جەوهەری ئەوەی کێــم و بۆچــی و لەبەرچـی دەژێـم و بۆ بوونم هەیە، نیشان بدەم.

بەنسبەت منەوە من خۆم هیچ نیم، شیعرەکانم شوناسی منن. شیعرە دڵشادەکانم پێکەنینەکانمن و شیعرە دڵتەنگەکانیشم فرمێسکەکانمن. لەهەر شیعرێکمدا گوڵێک لەدایک دەبێت. و پاشان دەمرێ و دوای مردنی هەر گوڵێک، دەبێت تۆو و ئینجا تۆوەکەی دەبێت گوڵی شیعری تازە و نوێ – ڕەنگدانەوەیەکی نوێ کە من کێم – بۆیە شیعر و قەسیدەکانم هەموو شتێکی منن.

شیعری : عارف ڤیقار(*)

١٤ی تشرینی دووەمی ١٩٨٣

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

-________

سەرچاوەکان : سایتی گۆڤاری ستراگڵ

Struggle, A Magazine of Prolitarian Revolutionary Literature

/https://www.strugglemagazine.net

هێڵنج.. شەما□ □ بارەوانی

هێڵنج ڕۆمانێکی فەلسەفی (٢٤٦)لاپەڕەیی (جان پۆل سارتەر ١٩٠٥ - ١٩٨٠)گەورە نووسەر و فەیلەسووفی وجوودی فەڕەنسییە و یەکەم چاپی لە ساڵی١٩٣٨لێ بڵاوبووەوە.

هێڵنج یەکەم ئەزموونی سارتەره لە بواری نووسینی ڕووماندا.

سەکۆی سەرەکی ڕووداوەکانی هێڵنج شاری(بۆفێل)و پاریسی پایتەختی فەڕەنسایە. بۆفلی شارێکی خەیاڵییە.

چیڕۆکی ڕۆمانەکە باس لە کەسێکی سەیر دەکات! ئەوکەسە هەستێکی زۆر نامۆی لای دروست بووە و هەموو بوونی داگرتووە. کەسێک، هەموو شتێک

لە تەواوینیدا پووچ و بێ مانایە. کارەکتەرێکی خاڵی لە ژیان، لە هەمان کاتدا پڕ لە تێڕامان و بیرکردنەوەی قووڵ و نیگەرانی و قەڵەق و هێڵنج.

ڕووکانتان، پاڵەوانی هێڵنج، کەسایەتییەکی نامۆ. ئەو هیچ پەیوەندییەکی بە خێزانەکەیەوە نەماوە و هیچ هاوڕێیەکیشی نییە. کەسێکی دابڕاو لە کۆمەڵگە، تەنیا و گۆشەگیر و داخراو بەسەر خۆیدا. لە جیهانە تایبەتەکەیدا لەگەڵ تەنیاییدا ڕۆژەکانی ژیان بەڕێ دەکات. هێڵنجێک ڕووکانتانی خستووەتە حاڵەتێکی نامۆ!
حاڵەتێک تێیدا هەست بەوە دەکات کە ئەو ئیدی پەیوەندی بە خودی خۆی و ئەوەیتر و دەوروبەر و شوێن و زەمان و ڕۆژگارەوە پچڕاوە و چووەتە دەرەوەی کات و زەمەن و ژیانەوە و جگە لە تەنیایی و ئەو هێڵنجە نەگریسەی کە گیرۆدەی بووە، هەست بە هیچ شتێکیتر نەکات. تەنیاییەکی سەیر" من بە تەنها دەژیم، تەنیاییەکی تەواو، هەرگیز لەگەڵ کەس نادوێم، چاوم بە دیداری هیچ شتێک ناکەوێت و هیچ شتێک نابەخشم". لەژێر پاڵەپەستەی ئازاری ئەو هەستکردنە بە تەنیاییەدا فشارێکی دەروونی سەخت ناوەوەی دەگوشێت و هەست بە ئازارێکی زۆری سایکۆلۆجی دەکات و عەبەسییەتی لێ دەچۆڕێت" پەیقی عەبەسییەت ئێستا لەژێر قەڵەمەکەم لەدایک دەبێت...هێڵنج لە هەموو لایەکەوە بوونی دەورداوم. کەوتمە سەر جێگا. وام لێ بەسەرهات، شوێنی بوونی خۆم پێ نەزانم. ڕەنگەکانم بینی لە دەوروبەرم بە هێمنی دەخولانەوە، ویستم بڕشێمەوە".

ئەو هێڵنج و ڕشانەوەیەی ڕووکانتان ئەو هێڵنج و ڕشانەوە فیزیکییە ئاساییە نییە کە دوای هێڵنجێکی توند فشار بۆ جەستە و لایەنی فیزیکی مرۆق دەنەڕێت و نەخۆشەکە ئەوەی خواردوویەتییەوە هەمووی دەنێتەوە و هیچ شتێک لە گەدەی خۆی ناگرێت و ئەوەی دەخوات و دەیخواتەوە فڕێیدەداتە دەرەوەی جەستەی.
ئەو ڕشانەوەی ڕەنگێکی بێزەوەر و بۆنێکی ناخۆش و دیمەنێکی بێزارکەری هەیە.
نەخێر، بەڵکو هێڵنج و ڕشانەوەکەی (ڕۆکانتان) حاڵەتێکی دەروونی و فایرۆسێکی تایبەت و جیاوازە و لە قووڵایی ڕۆحیدا لە دایک بووە و هەڵقوڵاوە و لەوێشەوە بە ئەقڵ و بیرکردنەوەی هەڵکشاوە و دواتر بە هەموو جەستەی تەشەنەی سەندووە.
هێڵنج و ڕشانەوەکەی ئەو مەعنەوین و فشار لەسەر دەروونی دروست دەکەن و ناتوانێت عەبەسییەت و بێمانایییەکانی ئەو ژیانە پووچەی تێدا دەژیت هەرس بکات و هەر کە بە ڕێگای هزر و تێڕامان و

بیرکردنەوە، خۆراکێکی مەعریفی و فەلسەفی و زانیاری و ڕۆشنبیرییەک دەرخواردی زاکیرەی مێشکی دەدات، یەکسەر هێڵنجی بێمانایی دایدەگرێت و دەڕشێتەوە بەسەر هەموو بووندا و ژیان غەرقی ڕشانەوەیەکی مەعنەوی دەکات.
ئەو ژیانەی لە هەموو ڕوویەکەوە لێی بێزارە و بە پووچ و بێمانای دەبینێت. ژیانێک، بۆ ئەو لە کابووسێکی تۆقێنەر و ترسناک زێدەتر نییە!

بەو چەشنە ئەو هێڵنجە کوشێنەر و نەگریسە عەبەسییە تێکەڵ بە جەستەی ڕووکانتان بووە و تەشەنەی سەندووە بە ناو خوێن و دەمار و ڕۆح و هەموو بوونی و بە هۆیەوە توشی حاڵەتێک بووە کە هەست بە تەنیایی و دڵگوشین و غەریبی و نامۆیی بکات و هەموو شتێک لای پووچ و هیچ بێت و بێزارییەکی کوشێنەر بە هۆیەوە تەواوی بوونی داپۆشێت!
هێڵنجێک، ئەو حەزەی لا دروست کردووە کە کۆتایی بە هەموو شتێک بێنێت و هەموو شتێک لای ئەو بە فعلی کۆتاییان هاتووە و جگە لە پووچی و بێمانایی، شتێکی تر لە دەرەوەی تەنیایی و هێڵنجەکەی ئەو بوونیان نییە.”ئەو هێڵنجە هەستەکە خواستی کۆتاییهێنان بە هەموو شتێکت لادروست دەکات.
یاخود ئەو بێزارییە گەورەیەیە کە هەموو شتێک لای بە کردارێکی کۆتاییان دێت، لەو کاتەی هەست بە سووکی یاخود قورساییەکەی دەکەیت، هێڵنجەکە لەناو خۆم نا بەتەنها من هەستی پێدەکەم، لەوێ، لەسەر دیوار، لەسەر بەرزاییەکان، لە دەوروبەرم، لە هەموو شوێنێک. کافەکە جگە لە شتێک بە تەنیا زێدەتر نییە، ئەو شتەیش منم کە تێیدامە”.
بەو شێوەیە (ڕۆکانتان)ی عەدەمی بە دەست گرەی هێڵنجەوە دەتلێتەوە و هێڵنجی لە هەموو شتێک دەبێتەوە و کەوتووەتە ناو توونێلی هێڵنجێکی کۆشێنەر و دەروونپەڕکێنەرەوە و ئاسۆیەک نابینێتەوە تا لەو هێڵنجەدەروونییە بە ئازارە قورتاری بکات.
سەرەڕای ئەو هێڵنجە قورس و دژوارەیش، ئەو حەزی لێیە گوێ لە گفتوگۆی خەڵک بگرێت و پشکنین بە کردەوەکانیان بکات.
بۆیە بڕیار دەدات وەک پڕۆژەیەک دوای ئەوەی داوای لێ دەکرێت پەڕتووکێک لەسەر ژیانی(مەرکیز دور ڕۆلبۆن) بنووسێت و لەپاڵ ئەوەشدا یادداشتی ڕۆژانەی ژیانی لە تێنووسێکدا تۆمار بکات. ئیدی لە شارە خەیاڵییەکەی بۆڤیل دەست بە نووسینی یادداشتەکەی دەکات و وەک خوێنەر و لێکۆڵەرێک و بنووسێک لە پارک و کافێ و پەڕتووکخانە و مۆزەخانەی شاردا دەسووڕێتەوە و لە دیمەنی شەقام و مرۆڤ و ژیان دەکەوێتە تێڕامان و دەنووسێت و پێداچوونەوە بە نووسینەکەی دەکات

و دێڕێک زیاد دەکات و دوو وشە دەسڕێتەوە و ڕستەیەک پالفتە دەکات و جێگۆڕکێ بەو چەمک و ئەو واتا دەکات و دەکەوێتە بیرکردنەوە بۆ دواتر کە دەبێ چی بکات و چی نەکات.

بەو چەشنە، (ڕۆکانتان) ئەو ماوەیەی لە بۆفێل دەمێنێتەوە، لە وردودرشتی ئەو شارە و ژیان و م□ر□ق ورد دەبێتەوە و سەیری هاتوچۆکەران دەکات لەسەر شەقامەکانی شار و سەرنجی دیواری فرۆشگا و دیمەنی باخ و کافێکان دەدات و بە قووڵی له هەموو جوولەیەک قاڵ دەبێتەوە.
تا بتوانێت خوێندنەوەیەکی تایبەت و قووڵ بۆ دەوروبەر و شتەکان بکات و قسە لەسەر تێڕوانین و لایەنی دەروونی و مێشک و سروشت و میزاج و حەزی مرۆڤەکان بکات و بە وردی و بابەتییانە و زانستییانە لە بارەیانەوە بنووسێت و هەموو شتێک بە لۆجیکی خۆی شلۆڤە بکات و بیانخاتە ژێر نەشتەری ئەو لۆژیکە هێڵنجاوییەی خۆی و لەسەر بنەمای لۆژیکی بێزاری قسەیان لەسەر بکات.

ئیدی بە قووڵی ڕۆ دەچێتە بیرکردنەوە، تا بیسەلمێنێت ئەو هێشتا لەو ژیانە پووچەدایە و نەمردووە."من بوونەوەرێکم بیر دەکەمەوە، کەواتا من هەم ….".
ڕووکانتان ئەوکارە و نووسین دەکات نەک لەپێناو ئەوەی مەبەست لێی نووسین بێت، نەخێر، بەڵکو تا لەو هەستە تاڵ و تەنیاییە دەروونییەی کە تێی کەوتووە ڕزگاری بێت. یان هەر هیچ نەبێت ئەو خۆخەریککردنەی بە نووسین، کەمێک لە باری ئازارە ڕۆحی و فشارە دەروونییەکەی کەم بکاتەوە و لە ڕێگایەوە ڕووبەڕووی سەختی و عەبەسییەتی ژیان ببێتەوە و ئەو ئلتیهابە فیکرییەی چارەسەربێت و ئەو دڵگوشینە یەخەی بەربدات.
چونکە بۆ ئەو نووسین هیچ بەها و پیرۆزی و گرنگییەکی نییە. ئەو هەموو شتێک لە تێڕوانینیدا پووچە.
بۆیە ئەو وەک ئەرک و پرۆژە نووسین ناکات، بەڵکو دەیەوێ لە ڕێگای نووسین و خۆخەریککرنی بەو کتێبەوە، ئەو هەستە لە خۆی دوور بخاتەوە و خۆی لەو هێڵنجە دەروونییەی ناوەوەی خاڵی بکاتەوە و ئارامی ڕۆحی و دەروونی بۆ بگەڕێتەوە. ئەو هەرکاتێک هەست بەوە بکات لە هەستە هێڵنجاوییەکەی چاک بووەتەوە، دەستبەرداری نووسین دەبێت و دەچێتە خەوێکی ئارام و قووڵەوە و دەڵێت"دەخەوم، من چاک بوومەوە". ئەفسووس! ئەو سەرەڕای گەڕان و تێکەڵبوون بە خەڵک، کابووسی هەستکردن بە تەنیایی وازی لێ ناهێنێت.

“دۆخەکە زۆر خراپە، من هەست بە خراپی دەکەم، ئەو بێزەوەرییە، ئەو

هێڵنجە، ئەو جارە شێوازێکی نوێیە، لە کافێک□ بووم تووشم بوویەوە”.
ئەو هەستە ناخۆشە وای لێ دەکات دوای نووسینی چەند لاپەڕەیەک، دەست
لە نووسین هەڵبگرێت. ئەو، ئیتر نە یادداشتی ڕۆژانەی ژیانی خۆی و
نە ئەو کتێبەیش کە ئەدیب و ڕۆشنبیرێک داوای لێ دەکات لەبارەی
ژیانی(مارکیز دۆر ڕۆلبۆن)ی ئەرستۆکراتی سەدەی١٨ بنووسێت، هیچیان
تەواو ناکات و بە نیوەناچڵی دەستیان لێ هەڵدەگرێت. ئەو نووسینەی
وەک یادداشتێکی ڕۆژانەی نووسیویەتی، لە پڕۆژەی کتێبێکدا خۆی
دەبینێتەوە و ناوی کتێبەکەش دەنێت(هێڵنج). لەوبارەیەوە دەڵێت
“کۆمەڵانی خەڵکی ئەو ڕۆمانە دەخوێننەوە و دەڵێن ئەنتوان
ڕووکانتان ئەوەی نووسیوە..”. ئیدی ئەو یادداشتەی گەشتی ژیانی
ڕووکانتان(سارتەر)خۆی دەبێتە ئەو ڕۆمانەی قسەمان لەسەر کرد.
دوای(هێڵنجیش)، حاڵەتە هێڵنجاوییەکەی ڕووکانتن هەر بەردەوامی
دەبێت و ئەو هێڵنج لە شەقامەکان، لە شار، لە کتێبخانە، لە مرۆڤ،
لە نووسین و لە هەموو شتێک دەکات. ئەو هەستە ناخۆشە یەخەی
بەرنادات و جێی ناهێڵێت. سەرەڕای قورسایی دۆخەکە، ڕووکانتان
ناچار دەبێت بچێتە ژێر ئەمری واقع و لەگەڵ ئەو هێڵنجه خۆی
ڕابێنێت. ئیدی دەگات بەو بڕوایەی کە ئەو هێڵنجە دەبێتە بەشێک لە
کەسایەتی و کەینوونە و ژیان و بوونی ئەو و تازە وا زوو لێی جیا
نابێتەوە. “هێڵنج جێم ناهێڵێت، هەست ناکەم بەو خێراییە و وا زوو
جێشم بێڵێت، بەڵام چیتر بەرگەی ڕووبەڕووبوونەوەی ئازارەکانی
ناگرم، چیتر ئەو نەخۆشی نییە، بەڵکو ئەو منم”. بۆ دەرچوون لەو
توونێلە تاریکەیە، شاری بۆفێڵ بەرەو پاریس جێ دێڵێت و لەوێ
دەچێتە هۆڵی هونەری و گوێ لە مۆسیقا دەگرێت، وەک دەربازبوون لەو
دۆخە دۆزەخییەی تێیکەوتووە. هەستدەکات هونەر تاقە ڕێگەیە بتوانێ
یارمەتی بدات و لەو هەست و هێڵنجە فریای بکەوێت و ئارامی° ڕۆحی و
دەروونی بۆ بگەڕێنێتەوە. ڕووکانتان دەیەوێت لە بری نووسین و
بیرکردنەوە، بە مۆسیقای جاز چارەسەری هێڵنجەکەی و حاڵەتە
دەروونییەکەی بکات. ڕووکانتانی پاڵەوان وەنەبێ کەسێکی ڕەشبین
یاخود دژە ژیان بێت، به پێچەوانەوە، ئەو، ئەوپەڕی هەوڵی خۆی
خستەگەڕ تا لە هۆکاری ئەو دۆخە دەروونی و هێڵنجە سایکۆلۆجییەی کە
گیرۆدەی بووبوو، چارەسەرێک بدۆزێتەوە و ڕزگاری بێت. بۆ ئەمەیش
کۆمەڵێک ڕێگای تاقی کردەوە، وەک خوێندنەوە و بیرکردنەوە، نووسین،
گەشت و گەڕان، دواینیشیان میوزیک. تا دووباره لەو هێڵنجەی لێی
بووبوو بە گرێکوێرە و بۆی نەدەبووەوە و لێی حاڵی نەدەبوو،
تێبگات. تا چارەسەرێکی بۆ بدۆزێتەوە و تێکەڵ بە ئاوەدانی و خەڵک
و ژیان ببێتەوە و ئەو نامۆبوون و تەنیایی و هێڵنجە یەخەی
بەربدات. ئەفسووس! مرۆڤ هەرچەند هەوڵی ڕزگاربوون بدات، سوودی

نییە وەک ڕووکانتان دەیڵێت."هیچ سوودی نییە مر□ق ه□□نج دەوری دەدات، وا دەبینرێت ئەوە چارەنووسی مر□ق د□بێت لە ژیان".

ڕووکانتان عاشق بوو و خۆشەویستی هەبوو(ئانی). ڕووکانتان بەردەوام لەگەڵ یادگاریییەکانی دەژیا و بیری لەو چرکەساتە خۆشانە دەکردەوە کە لەگەڵ خۆشەویستەکەی پێکەوە بەسەریان دەبرد. ئاواتەخوازبوو بە دیداری بگاتەوە و ژوانی لەگەڵ ببەستێت. ئەو، باسی لەوکاتانە دەکرد کە خۆی لە وڵاتی جیبۆتی و ئانی لە عەدەن بوو. ئەو لە سەرەتا تا کۆتایی چیرۆکەکە باسی خۆشەویستییەکەی ئانی و یادگارییەکانی و وردودرشتی ژیانی دەکات و لەو جیابوونەوە تاڵ و بە ئازارەی نێوانیان دەدوێت. جیابوونەوەیەک، برینێکی ساڕێژنەکراوی هەمیشەیی لە دەروونیدا جێهێشت و ڕۆحی خستە ئازارێکی بە سوێی نەبڕاوە و هەموو خەونەکانی تێکوپێک شکاند و ئاواتەکانی لە گۆڕ نا و □□□وی ژیانی گۆڕی و گشت بەختەوەری و ئارامی و ئاسوودەیی و چێژێکی ژیان لەگەڵ جیابوونەوە لە ئانی، لێی جیابووەوە و هیچ لە کەسایەتی و بوونی نەمایەوە، جگە له پیاوێکی تەنیا و سەرگەردان و نامۆ و هێڵنجاوی و دابڕاو و گۆشەگیر نەبێت.

ماوەتەو□ ب□□□م: هێڵنج بەرجەستەکەری دیدەنیگا و جیهانبینی و تێڕوانینە عەبەسییەکەی سارتەرە لەمەڕ بوون، گەردوون، ژیان و مر□ق و سارتەر لە ڕێگای کارەکتەری ڕووکانتانەوە فەلسەفە عەبەسییەکەی خۆی لە هێڵنجدا دەخاتەڕوو. "من، کلیلی کەینوونە و بوونی خۆم دۆزییەوە، کلیلی هێڵنجەکەم، کلیلی خودی ژیانم. لە ڕاستیدا ئەوەی لە دوایید□ا بە دەستم هێنا وەک ڕزگاربوونێک لەو عەبەسییە سەرەکییەدایه" . هێڵنج وەک گەشتێکی سەختی (ڕۆکانتان)، گەشتێک، کە گوزارشتە لە ڕەتکردنەوەی گەڕانەوە بۆ ڕابردوو و لۆژیکیبوونی گەردوون و ڕووداو و شتەکان و دووپاتکردنەوەیه لە فەوزاییبوونی وجوود و بێمانایی ژیان.

سارتەر له هێڵنجدا دەیەوێت پێمان بڵێت لە هیچ و بێمانایی و عەدەمەوە هاتووین بۆ ژیانێکی بێمانا و بە پووچ
گەرێتی دەوردراو بەرە و عەدەمێکی بێمانا و پووچیش دەڕۆینەوە و دەبینەوە بە هیچ و عەدەم.
هێڵنج پێمان دەڵێت، خۆتان فریو مەدەن بەوەی ئەو ژیانە شوێنی ژیان و خۆشی و ئاسوودەیی و دڵنیاییە. نەخێر، هەرگیز لەم ژیانە مر□ق ب□ ئارامی و بێ هێڵنج و دوور له دڵەڕاوکێ و بێزاری ناژیت و ژیان بە عەبەسییەت و ئازار و نەهامەتی و تراجیدیا دەور دراوە و مر□ق کائینێکی خەفەتناک و گۆشەگیر و دابڕاوە و تەنیاییبوون سیمایەتی و

هیچ ئایین و ئایینزا و ئایدیۆلۆژیا و فیکر و ئایدیا و فەلسەفە و زانستێک و هیچ شتێک لە توانایدا نییە ئەو عەبەسییەت و ئازار و نەهامەتییەی ژیان لابەرێت و واتا بە ئەو ژیانە پووچ و بێمانایە بدۆزێتەوە. ئەی چارەسەر چییە وەک حەڵەکی بوونگەرایی و وجوودی بەو وجوودەی سارتەر لای پووچ و عەبەساوی و بێمانایە؟ سارتەر لە ڕێگای پاڵەوانە نهلیستەکەی ڕۆکانتانەوە پێمان دەڵێت، هەر هێندەمان لە دەست دێت لەو ژیانە بێمانا و پووچەیە کە لە ڕێگای ئەدەب و هونەر و میوزیکەوە تۆزێک ئارامی بە دەروون بگەیەنینەوە و گەر تاقە دەروازەیەکی قورتاربوون و ڕێگایەکی ڕزگاربوونیش هەبێت، ئەوە جگە لە ئەدەب و هونەر و میوزیک، چیتر نییە بتوانێت ببێت بەو هێزەی بەسەر نیگەرانی و قەڵەقە وجوودییەکاندا زاڵ بێت.

”شەماڵ بارەوانی“

چیرۆکی ژیانی هێلین کیلەر (١٨٨٠ــ ١٩٦٨).. ڕۆزا شوان

مرۆڤی خاوەن پێداویستیی تایبەتی (نابینا، کەڕ، لاڵ، کەمئەندام) لە جیهاندا زۆرن. بەڵام کەمئەندامیان بە هیوای نەکردوون و خۆیان بە دەستی نائومێدی و شکستییەوە نەداوە. بەڵکو بە هیوا و گەشبینییەوە لە ژیانیان روانیوون. متمانەیان بە تواناکانیان هەبووە و درێژەیان بە کۆشش و بە خەبات داوە و خۆڕاگربوونە و کۆڵیان نەداوە، سووربوون لەسەر سەلماندنی توانا و بەهرە و ئارەزووەکانیان و سەرکەوتن و گەیشتن بە هیوا و ئامانجەکانیان. کەسایەتی ناسراو و بەناوبانگیان تێدا هەڵکەوتوون، کە خزمەتی مرۆڤایەتیان کردووە. بۆ نموونە: فرانکلین ڕۆزفێلت (سەرۆکی سی و دووەمینی ئەمریکا)، لویس برایل (داهێنەری نووسینی برایل)، کریستۆفەر ریف، هێلین کیلەر، نیک فۆجیستش، ترۆشا زۆرن، ئەندریا بۆتشیلی، دکتۆر ستیڤن هۆکینگ، دکتۆر تەها حوسین،…

هەتد. لە کوردستانی ئەمەشدا، دکتۆر کامیل حەسەن بەسیر، سابیر کوردستانی، تارا ڕەسووڵ،… هەتد.

لەم نووسینەدا بە کورتی باسی چیرۆکی ژیانی، نووسەر و ڕۆژنامەنووسی بەناوبانگی ئەمریکی، چالاکوانی سەرسەختی داکۆکیکەر لە مافەکانی ژنان و مافەکانی خاوەن پێداویستییە تایبەتییەکان، مامۆستای وانەبێژ، چالاکوانی سیاسی، ئازادیخواز، ئاشتیخواز، دژی لە سێدارەدان، دژی ڕەگەزپەرستی، بالیۆزی منداڵانی نابینا، هەروەها یەکێکی هاندەری جیهانی منداڵان بە زاڵبوون بەسەر کەمئەندامێتیدا، هەمیشە سیمبولی خۆڕاگری و کۆڵنەدان و سەرکەوتن، ئیلهام بەخش و هیوابەخش بە کەسانی دەوروبەری بە تایبەتیش بۆ منداڵانی نابینا. ئەندامی یەکەم دەستەی بەڕێوەبەری چاپخانەی (برێل)ی ئەمریکی. دامەزرێنەری (ڕێکخراوی هێلین کیلەری نێودەوڵەتی). ئەم ناودارەش خاتوو (هێلین کیلەر) ە، کە لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا، یەکێک بوو لە بەناوبانگترین ژنانی جیهان. لە هاوتای هێلین کیلەر، زۆر دەگمەنە لە مێژوودا.
(هێلین ئادەمیز کیلەر)، لە ڕۆژی (٢٧/ یۆنیۆ/١٨٨٠) دا، لە شاری (توسکەمبیا) لە ویلایەتی (ئالاباما) لە ئەمریکا لەدایک بووە.
خێزانەکایان بە ڕەسەن ئەڵمانی بوون. دایکی ناوی (کاترین ئادەمیز کیلەر) ە، باوکی (ئارسەر کیلەر)ە، باوکی لە کاتی شەڕی ناوخۆ لە نێوان (باکوور و باشوور)ی ئەمریکادا، چووە ریزەکانی سوپای کۆنفیدڕاڵیی ئەمریکا و بە پلەی سەرهەنگ بوو بە کاپتن.
هێلین کیلەر کە لەدایک بوو، منداڵێکی تەندروست بوو. لە شەش مانگیدا کەمەڵێک وشەی فێربوو. کە گەورەتر بوو، وەکو منداڵەکی ئاسایی لەگەڵ منداڵان یاریی دەکرد. بەڵام لە تەمەنی (١٩) مانگیدا، تووشی نەخۆشییەکی سەختی نەناسراو بوو، لەوانەیە (هەوکردنی پەردەی مێشک) یان (تای سوور) بووبێت. هێلین لەم نەخۆشییە چاک بۆوە، بەڵام (کوێر و کەڕ) بوو. بۆ ماوەیەک تووشی دۆخێکی دەروونی نالەبار و تووڕەیی و گرژی بوو، بەڵام توانی بەرگری بکات و بەسەر ئەم کەمئەندامییەیدا زاڵبێت، کە بە (بەرگریی پەرجۆ ـ موعجیزە) ناوبراوە.
ئەگەرچی باری دارایییان نالەبار بوو، بەڵام دایک و باوکی سووربوون لەسەر ئەوەی، کە هێلین فێری خوێندنەوە و نووسین بێت. تەمەنی هێلین حەوت ساڵان بوو، باوکی بردی بۆ لای هاوڕێی

دسزی خی (ئلیکسندر گراهام ب ـ داهنری تلفن) ک
زاواکی بوبر و ماستای (پیمانگای بیرکنز ـ ب
منداانی نابینا) بوو ل (بستن). لگ ماستایکی کچ،
تمن (٢٠) ساانی ئم پیمانگاید، ک ناوی (ئان سولیڤان)
بوو، ب مانگانی(٢٥) دلار رکوتن، ک خوندنو و نووسین
فری هلین کیلر بکات. ئان سولیڤان ل سای (١٨٨٧ـ تا
ـ ١٩٣٦) ب ماوی (٤٩) سا تا مردنی، وکو ماستا و
خوشکی گور و دایک و پروردکار، لگ هلین کیلردا
مایو. ماستایکی بتوانا و زیرک بوو، گرچی چاوکانی
گزبوون و چند نشترگریکی ب کردبوون.
یکم وش ک ماستا ئان سولیڤان فری کرد، وشی "ئاو"
بوو. هلینی برد بردم پمپی ئاو و ئاوی کرد ب دستیا،
ناوی ئاوی فرکرد و لسر پشتی دستی ب پنج نووسی (ئاو) ئویش
هستی پکرد و ناوکی وت و نووسینیشی فربوو. هر ئو رژ
فری (٣٠) وشی کرد. هر لو شوندا، ل بردم کشکی
(کاپیتول) پیکری پمپی ئاو و هلین کیلری تمن حوت
ساان ب برونز دروستکراو. ساان گشتیارانکی زر ونی
لپادا دگرن و ب پمپک ئاو دکن ب دستیاندا.
هلین کیلر ل ساانی (١٨٨٨ـ ١٨٩٠) بوو ب قوتابییکی پیمانگای
بیرکنز بو نابینا و ککان. ل ری زمان و رنووسی (برل)
ی چاپ برزو. هلین ب لدانی پنجکانی ل جستی خی،
وشکانی دوتو و وانکان فرد بوو. فری چنیتی نووسین و
خوندنوی همو پیتکان و نووسینی وش و رست و
قسکردن و وانکان بوو. ماستا (سولیڤان) وکو ورگ،
ل پلدا لگیدا بوو. زریش سوودی ل منداانی کور و
کی نرویجی ورگرت و لیانو قسیکی زر فربوو.

هلین کیلر ک بیویستای ل قسکانی کسی برانبری تبگات،
پنجکانی دخست سر لوکان یا قوگی ئو کس و ل جوو‌ی
لوکانی تدگیشت ک چی دت. ئگر هلین کیلر توقی
لگ کسکدا بکردای، دوای پنج سا توقی لگ همان
کسدا بکردای، دیناسییو ک کی. چژیشی ل دستدانان
لسر موزیک ورددگرت. بو شترجش ک ب تایبتی ب خی
دروستی کردبوو، یاریی پدکرد.
هلین کیلر ل منداییو، خونی ئوی هبوو ک بچت زانک.
ل سای (١٨٩٨) دا چوو (قوتابخانی کامبریج) ب خانمانی گنج،
ب ئوی خی ب کلژی (رادکلیف) ئامادبکات. قناغی

ئامادەیی تەواوکرد. لە ساڵی (١٩٠٠) دا، لە زانکۆ وەرگیرا. لەو کاتەوە کە قوتابی زانکۆ بوو، دەستی بە نووسینی بابەتی هەمەجۆرە کرد و لە گۆڤار و ڕۆژنامە بەناوبانگەکاندا بڵاویانی دەکردەوە. لە ساڵی (١٩٠٤) دا، لە زانکۆ رادکلیف (لە ئەستادا ناوی زانکۆی هارفارد) ە، بە پلەی (نایاب) بە یەکەم دەرچوو. بڕوانامەی لیسانس (بەکالۆریۆس)ی لە فەلسەفە و ئەدەبدا وەرگرت. هێلین کیلەر بوو بە یەکەم نابینا و نابیستە (کەڕ) کە ئەم بڕوانامەیە بەدەستبهێنێت. پاشان لە چەند بوارێکی جیاوازی تردا، درێژەی بە خوێندن دا. دکتۆرای لە زانست و فەلسەفەدا بەدەستهێنا، شایەنی باسیشە، هاوڕێیەکی دەوڵەمەندی ئەلیکسەندەر بەڵ، هەموو خەرجییەکی زانکۆی هێلین کیلەری گرتە ئەستۆی و مانگانەی بۆ بڕییەوە.

هێلین کیلەر، شووی نەکرد. ئەگەرچی لە ساڵی (١٩١٦) دا، لەگەڵ (پیتەر ڤاگان) دا کەوتە داوی خۆشەویستی و نەخشەی ڕەدوکەوتنی دانا. بڕۆن بۆ دەرەوەی ئەمریکا، بەڵام خێزانەکەی پەشیمانیان کردەوە. لە ساڵی (١٩٢١) دا، باوکی کۆچی دوایی کرد.

هێلین کیلەر چەند زمانێکی جیهانی فێربوو، لە تەمەنی (٢٠) ساڵیدا، دەستیکرد بە خوێندنەوەی ئەدەبیاتی ئینگلیزی و ئەڵمانی و فەرەنسی و یۆنانی و لاتینی.

هێلین کیلەر، فێری چنین و درومان بوو، فێری مەلەوانی و ئەسپ سواری بوو.

هێلین کیلەر زیاترلە (١٨) پەرتووکی نووسی و چاپیکرد، لە هەموو جیهانیشدا بڵاوبونەوە. ئەمانە ناوی پەرتووکەکانی هێلین کیلەرن:(شای بەستەڵەک ـ ١٨٩١)، (چیرۆکی ژیانم ـ ١٩٠٣) ژیاننامەی خۆیەتی. ئەم پەرتووکە بە زیاتر لە (٥٠) زمانی جیهانی وەریانگێڕاوە. چەندین جار چاپیان کردۆتەوە، تا ئەمڕۆش هەگرانێکی خوێندنەوەی زۆری هەیە. (گەشبین ـ ١٩٠٣)، (کلیلی ژیانم ـ ١٩٠٤)، (ئەو جیهانەی تێیدا دەژیم: ١٩٠٨)، (پەرجەی ژیان ـ ١٩٠٩)، (گۆرانی دیواری بەرد ـ ١٩١٠)، (لە تاریکی دەرچوون ـ ١٩١٣)، (پوورە سام بانگەواز دەکات: ١٩١٣)، (ئاینەکەم ـ ١٩٢٧)، (ژیانی دواترم ـ ١٩٢٩)، (ئێمە خەمبار بووین ـ ١٩٢٩)، (ئاشتی لە ئیڤنتاید ـ ١٩٣٢)، (هێلین کیلەر لە سکۆتلەندا ـ ١٩٣٣)، (با ئیمانمان هەبێت ـ ١٩٤٠)، (مامۆستا ئان سولیڤان ـ ١٩٥٥)، (دەرگای کراوە ـ ١٩٥٧). بێجگە لەو وتار و باسانەی کە لە گۆڤار و لە ڕۆژنامەکاندا بڵاویانی کردونەتەوە، کە (٤٧٥) وتار و باسن. لە ئەرشیفی هێلین کیلەردا پارێزراون. بەشێکی ئەم وتار و باسانەی، وەکو

(باڵیۆزی نیازپاکی ئەمریکی بۆ نابیناکان) لە زۆر وڵاتی جیهاندا پێشکەشی کردوون.
هێلین کیلەر، ئامێری برەیلی بەکاردەهێنا، لە ڕێگەی وشەی تایپکراوەوە، پەیوەندیی لەگەڵ بە هەزاران ئەمریکی و خەڵکی تر لە جیهاندا هەبوو. پێگە و ڕێزێکی زۆری نێودەوڵەتی هەبوو. پەیوەندییەکی زۆر باشی لەگەڵ سەرۆکەکانی ئەمریکا و لەگەڵ بەشێک لە سەرۆکەکان و ناودارانی جیهاندا هەبوو، وەکو: ئایزنهاوەر، جۆن کەنەدی، لیندون جۆنسن، ڕۆزفێلت، ئەلیکساندەر گراهام بێڵ، مارک توین، جەواهیر لال نەهرۆ، چارلی چاپلن، تەها حوسێن، وینستۆن چەرچڵ، گۆڵدە مائیر،...هتد.
(مارک توین) لە ڕاگەیەندراوێکدا، دەڵێت:"دوو کارەکتەری سەرنجڕاکێشی سەدەی نۆزدەم، ناپلیۆن و هێلین کیلەر" ن. سەرۆکەکانی ئەمریکا بۆ ماوەی (٦٠) ساڵ، ڕاوێژیان بە هێلین کیلەر دەکرد و گوێیان لە ڕێنمایی و ئامۆژگارییەکانی دەگرت. دیدار و دانیشتن و کۆڕی تایبەتیان بۆ سازدەکرد. ئەمریکا هێلین کیلەری وەک، ڕاوێژکاری پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان دەستنیشان کرد.

هێلین کیلەر لە ساڵی (١٩٤٦ــ بۆــ ١٩٥٧) بە ناوی باڵیۆزی نابینایانەوە، بە یاوەری مامۆستا ئان سولیڤان، دەستی بە گەشتەکانی بۆ وڵاتانی پێنج کیشوەری جیهان کرد. لە ماوەی (١١) ساڵدا (٤٠) دەوڵەت گەڕا و زۆر بە ڕێزەوە پێشوازییان لێدەکرد. لە ساڵی (١٩٣٧) گەشتی بۆ ژاپۆن کرد. (٢) ملیۆن ژاپۆنی لەسەر شۆسەی شەقامەکاندا ڕاوەستان، بۆ ئەوەی هێلین کیلەر ببینن. کیلەر بۆ دووەم جار، گەشتی بۆ ژاپۆن کرد و (٣٠) شاری ژاپۆن گەڕا. ڕۆڵێکی دیپلۆماسی بەرزی گێڕا، لە بەهێزکردنی پەیوەندییەکانی نێوان ئەمریکا و ژاپۆندا. هێلین کیلەر دیداری لەگەڵ سەرۆکەکانی هەموو ئەو وڵاتانەدا کردووە، کە سەردانیانی کرد. درێژترین گەشتی کیلەر، لە ساڵی (١٩٥٥) لە تەمەنی (٧٥) ساڵیدا ئەنجامیدا. گەشتەکەی (٤٠) هەزار میل بوو، لە ماوەی پێنج مانگدا، بەناو وڵاتانی ئاسیادا سووڕایەوە. چەندین باسی پێشکەشکرد. هانی دەوڵەتانی دەدا، کە قوتابخانەی تایبەتی بۆ نابینایان و کەمئەندامانی تر بکەنەوە.
هێلین کیلەر، داکۆکیکەرێکی سەرسەخت بوو، لە مافەکانی ژنان و بەشداریکردنیان لە هەڵبژاردنەکان لە هەموو جیهاندا. دەزی مافەکانی نابینایان و کرێکارانی گرتە ئەستۆی. سۆشیالیستێکی

پابەند بوو، دژی چەوسانەوە و ڕەگەزپەرستی بوو. ئەندامێکی کارای (یەکێتی ئازادی مەدەنی) بوو. دژی وزەی ئەتۆمی و دژی سەرهەڵدانی فاشیزم بوو لە ئەوروپادا. دژی لە سێدارەدانی دەرەوەی یاسا بوو. ئاشتیخواز بوو، دژی شەڕ بوو. بەڵێ نازییەکان لە ئەڵمانیادا پەرتووکەکانی هێلین کێلەریان سووتاند.

هێلین کێلەر، لە ئەمریکا و لە سەرانسەری جیهاندا ڕێزیان لێگرت، چەندین خەڵات و بڕوانامەی ڕێزلێنانیان پێشکەشکرد. لە ساڵی (١٩٥٥) دا، وەک ئەکتەرێکی بەدەنگ بەشداریی لە فیلمی “چیرۆکی ژیانم” کرد، کە لە نووسین و دەرهێنانی خۆیەتی و باسی ژیانی خۆی دەکات. دوو خەڵاتی ئەسکاری شانازی (فەخری) یان پێشکەش کرد. لە ساڵی (١٩٣٦) دا، (تیۆدۆر ڕۆزفێلت)، (مەدالیای خزمەتی نایاب)ی پێشکەش کرد. لە ساڵی (١٩٦٢) سەرۆکی ئەمریکا (لیندۆن جۆنسۆن)، بەرزترین خەڵاتی ئەمریکا، (مەدالیای ئازادیی سەرۆکایەتی) ی پێشکەش بە هێلین کێلەر کرد. هەریەکێک لەم زانکۆ جیهانییانە، بڕوانامەی دکتۆرای شانازی (فەخری) یان لە ئەدەب و یاسادا، پێشکەش بە هێلین کێلەریان کرد: زانکۆی تێمپل و هارفەرد ـ لە ئەمریکا، زانکۆی گلاسکۆ ـ ئەسکتلەندا، زانکۆی بەرلین ـ ئەڵمانیا، زانکۆی دلهی ـ هیندستان، زانکۆی ویتواتەرسراند ـ باشووری ئەفریکا. دوای مردنیشی وێنەیان خستە سەر پوولی پۆست. چەندین قوتابخانە و پەیمانگا و هۆڵ بە ناوی هێلین کێلەرەوە نراون. چەند شانۆ و درامای تەلەفزیۆنی و فیلمی سینەمایی، دەربارەی ژیانی هێلین کێلەر دەرهێنراون و تۆمارکراون.

هێلین کێلەر، چەند هەفتەیەکی کەمی مابوو، بە یادی جەژنی (٨٨) ساڵەی لەدایکبوونی. تووشی جەڵتەی مێشک بوو. لە ڕۆژی (١/ حوزەیران/ ١٩٦٨) لە شاری (ئارکان ریج) لە ئەمریکا کۆچی دوایی کرد.

لە وتە بە ناوبانگەکانی هێلین کێلەر: ”کاتێک کە دەرگایەکی خۆشیمان لێدادەخرێت، دەرگایەکی ترمان بۆ دەکرێتەوە. بەڵام هێندە جار بە ماوەیەکی درێژ، ئەوەندە سەیری دەرگا داخراوەکە دەکەین، ئەو دەرگایە نابینین کە بۆمان کراوەتەوە”.

(*) بۆ نووسینی ئەم بابەتە، سوودم لە چەندین سایتی

ئینگلیزی وەرگرتووە.
رەزا شوان
نەرویج: ٢٠٢٤

لە نەهاتنتا.. شیعر/ کاوە عوسمان

کە بەیارتدا
بە خەمگینی سەرهەڵگری
دوور ڕێگەگری
کە تا چرپەشت نەدرکێنی
بە تەنیایی
بە نەو یادەوەریە با بردوەکانا
ڕێژانی عیشق تێپەڕێنی،
ئیتر خۆر
لە ئاوابوونی هەتاوی نیگاتا،
لە غەریبیم بە ڕێگەی نەهاتنتا
دەی شکا،
درەنگ هەڵهات
پرژەی ڕەنگاڵەی
بارانیش تەرا
پاشگەز بوەوە
لە ماچی شکۆفەی
سەر رێگەی دوورتا ،
تەیەک بە ئاگا
بە بەیاری سەفەری دورتا
لە بەدەنگی گیتاری چرپەتا
دارستانی رەحەک سوتا
پەریەکانی ژوان
مات و مەلوول
لە خەمگینی نەهاتنتا
سەما ناکا

وەک گەڵای بێ گیان
ل□ بەردەم پەیکەری رەشی
خواوەندی تەنیاییتدا
وەرین
باڵیان شکا
تۆ پێنازانی
لە جەنگەڵستانی
سەفەری بێ ناونیشان
بێدەنگیشت بوەتە تاوان
دوور تەماشاکە
لە دوای سەفەرتا
لە نەهاتنتا
لە بێ دەنگیتا
شاعیرێک،
لە زەریای هەڵچووی خەما
لە نێو زوقم و تەما
وێڵ و سەرگەردان ئە ما
بە فرمێسک و خوێنی شیعرا
لە سەر شەپۆلی زەریای نام□یدا
دوا شیعری ماڵئاوایی نوسرا

بەتوندی سەرکۆنەی توندوتیژی و کوشتنی هاوڵاتیان دەکەین لە لایەن کۆماندۆ و چەکدارانی حزبەکانی دەسەڵاتەوە

کۆمیتەی سلێمانی / ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێڕاق

ماوەیەکە لە سلێمانی و چەند شار و شارۆچکەیەکی ئەو پارێزگایە، دیاردەی تەقە لێ کردن، بریندارکردنی بەمەبەست و کوشتن، پەرەی

سەندووە، لە لایەن چەکدارانی ناسراو بە (کۆماندۆ)ی سەر بە هێزەکانی پێشمەرگەی حزبی دەسەڵاتدار لە “زۆنی سەوز”. (کۆماندۆ) لە چوار چێوەی هێزی (ئاسایش) و (پۆلیس)دا ڕێکنەخراوە و لەژێر فەرمانی بەرپرسانی پلە باڵای حزبی و هێزی پێشمەرگەدان.

لە مانگی ڕابردوودا لە (تاسڵوجە) تەقە لە کەسێک دەکرێت و بریندار دەکرێت، و لە (گەڕەکی زانکۆی سلێمانی تازە) لاوێک لەلایەن ئەفسەرێکی ئەم هێزەوە دەکوژرێ. هەروەها، لە گەڕەکی ڕاپەرینی سلێمانی (ئاری ڕزگار چایچی) بەبەرچاوی خەڵکەوە شەوی (٢٧-٧-٢٠٢٤) بەر فیشەک دەدرێت و لە جێگادا گیان لەدەست دەدات. هەر لەم ڕاستایەدا، لە (بانی مەقان) لە قەزای (چەمچەماڵ)یش ڕۆژی (٢٨-٧-٢٠٢٤) قاچی دوو کەس بەمەبەست بریندار دەکرێت، و شەوی (٣-٨-٢٠٢٤) لە (گەڕەکی زێڕێنۆک) لە سلێمانی هەر لە لایەن ئەم هێزەوە قاچی دوو کەس دەشکێنرێ. زنجیرەی ئەم کوشتن و بریندارکردنەی هاوڵاتییان دیاردەیەکی سیستماتیک پێکدەهێنی و پێدەچێ سیاسەتێک بێت کە هێزەکانی دەسەڵات گرتویانەتەبەر و پیادەی دەکەن.

دیارە، ئەم کۆشتن و تەقە کردنە، ئەم توندوتیژیی□ نواندنە لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان مێژویەکی دووردرێژی هەیە، هەر لە دوای گرتنە دەستی دەسەڵاتی سیاسی لە لایەن ئەم حزبە ناسیونالیستییە میلیشیانەوە، و بۆ چاوترساندنی خەڵک دەستیان کرد بەکوشتنی ژنان و نەیارانی سیاسی خۆیان و ڕۆژنامەنووسان و چالاکەوانی بزووتنەوەی کریکاری و جەماوەری و کۆمۆنیستەکان. هەتا ئێستاش ئەم دیاردەیە بەردەوامە، و کەم ڕۆژ هەیە گوێبیستی ئەوە نەبین کە بەدەستی (کۆماندۆ) و (ز□ر□قانی) گەنجێک یان هاووڵاتییەکی ئەم هەرێمە نەکوژرێ یا سوکایەتی پێ نەکرێت بەبێ ئەوەی هیچ ڕێگرییەکی یاسایی هەبێت و تاوانباران سزای یاسای خۆیان وەرگرن.

ئەم تاوانانە کە لەم دوایانەدا ڕووی لە هەڵکشانە، هەم لە “زۆنی سەوز”ی ژێر دەسەڵاتی (یەکێتی نیشتمانی کوردستان) ئەنجام دەدری و هەم لە “زۆرنی زەرد”ی ژیر دەسەڵاتی (پارتی دیموکراتی کوردستان) کە دەیان کەسیان لەسەر شەقامەکان، لەبەردەم خەستەخانەکان بەر شەق داوە، لەسەر فوڵ-لایت یا لەسەر ڕاگرتنی سیارە خەڵک کوژراوە، میدیاکاران کەلوپەلەکانی میدیاییان لێ سەندراوە و چەندین ڕۆژنامەنووس بەتۆمەتی جۆراوجۆرەوە گیراون و دراون بەدادگا و زیندانی کراون.

پەرەسەندنی ئەم دیاردەیە لە کاتێکدایە کە پێگەی حکومەتی هەرێم لە

هاوکەشە سیاسییەکانی عێڕاقدا تادێت لاواز دەبێ و هەردوو حیزبی دەسەڵاتداری هەرێمەکەش لەناو قەیرانێکی هەمەلایەنەی سیاسی-ئابووری و کارگێڕیدان و ڕووبەڕووی، نەفرەت و بێزاری و ناڕەزایەتییەکی جەماوەری بەرفراوان بوونەتەوە.

ئەم دەسەڵاتە لەم بارودۆخەدا بۆ پاراستنی مانەوەی خۆی، نەک هەر سیاسەتی سەرکوتی ئاگاهانە و ڕێکخراو پیادە دەکات لە لایەن دامودەزگا سەرکوتگەرەکانییەوە، بەڵکو برەویش دەدات بە دروست کردنی یەکەی تایبەتی لە هێزی چەکدار بەناوی جۆراوجۆرەوە بۆ پەرەپێدان بە سیاسەتی توندوتیژی ئاشکرا لەسەر ئاستی کۆمەڵگە و بۆ چاوترسێنکردنی جەماوەر و پاشەکشە پێکردنی ناڕەزایەتییەکانیان.

ئەوەی ڕێکخراو نەبوون و یەکگرتوو نەبوونی جەماوەری زەحمەتکێش و ئازادیخواز و نەبوونیانە بە هێزێکی سیاسی چینایەتی سەربەخۆ و کاریگەر کە بواری ئاوەڵاکردەتەوە بۆ ئەوەی هێزی چەکداری حزبەکانی دەسەڵات و دامودەزگا سەرکوتگەرەکانیان درێژە بەم تاوانانەیان بدەن، و بەقیمەتی جەزرەبەدان و تۆقاندنی خەڵک و کوشتوبڕی کردن، دەسەڵات و فەرمانڕەواییەتییان بەسەر ئەم کۆمەڵگەیەدا بهێڵنەوە.

کۆمیتەی سلێمانی ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عێڕاق، لە کاتێکدا بە توندی سەرکۆنەی ئەم دەستدرێژییانە و ئەم توندوتیژی و کوشتوبڕییە دەکات، داواش لە جەماوەری زەحمەتکێشی ناڕازی و ئازادیخوازان، لە ڕێکخراوە کریکاری و جەماوەرییەکان دەکات دەنگی ناڕەزایەتی خۆیان هەڵبڕن دژ بەم تاوانکارییانە و لەپێناو داسەپاندنی پاشەکشە بەسەر حزبەکانی دەسەڵات و بنەبڕکردنی دەستدرێژی و تاوانەکانیان.

٧/٨/٢٠٢٤

بۆ زۆر بەڕێز ستیڤان شەمزینی..

چرە زەند

پەڕتووکی شەڕشەکەم دژی شێرپەنجە، نووسینی ستیڤان شەمزینی

لە دیدی مندا، شەڕشەکە تاکە لە وێنەدا، لەڕادەبەدەر سەرنج ڕادەکێشێ، پەڕتووکەکە ناتەوێ وەلای بنێی. شەڕشی مرۆڤە بەدوای گەڕان بەناخدا. دەتەوێ خوێنەر بی تا کۆتایی. بە دەڕەکاندا بڕۆی و لاپەڕەکان زوو هەڵدەیتەوە. ئەو باس لە نەخۆشیەک دەکات کە مرۆڤ لە ناوەکەی دەترسێ، باس لە نیگەرانی مرۆڤ بە تووش بوونی، لە ئازارەکان دەکات.
ئازارەکانی نووسەر گەیشتە کوێ لە نەخۆشخانەکانی شار بەرەو نەخۆشخانەکانی ئەڵمانیا. ئەو ئازارەی یەکەم جار لە فیشەک دەچوو لەسەری نووسەری دا لە ناو ئوتومبیل لەکاتی گەڕانەوە بەرەو ماڵ پاش تۆمارکردنی ڕاپۆرتێ. بروسکەیەک بوو گەلێ ئازاری تری بەدوادا هات. نووسەر دەست لەسەری دەدا نەوەک خوێنی لێبڕژێ، بەڵام ئەوە فیشەک نەبوو بەر سەر کەوێ یان خوێنی لێبڕژێ. ئەوە دەستپێکی شێرپەنجە بوو، سەرەتای شەڕشەکەی نووسەر بوو.

شەڕشی نووسەر، دژی گەلێ نەخۆشی سەختە، شەڕشەکە زۆرینەی مرۆڤەکان پێویستاین بەو شەڕشە هەیە لە ناخی خۆیاندا. زۆرینەش خۆیانی تێدا دەبینەوە. ئەوە شەرشی منیش بوو، کاتێ بریارمدا دوور بژیم، هەم لە زێد و هەم لە ژیانی هاوسەرگیری کەوتمە خەستەخانە بۆ ماوەی سێ مانگ ونیو. بە هەندێ لەو سەختیانەدا رۆشتم کە نووسەر باسیان دەکات. . نووسەر باس لە بوونی لەناو نەخۆشخانەکەدا دەکات لەگەڵ تەمەنی هەشتا ساڵان و پیران. بەڵێ نووسەر ومن کێشەمان لەوە نەبوو پیران لە ژوورەکەدابن، یان توانجێک دەربارەی تەمەنی وان بێت، بەڵام خۆت لەناخەوە هەست دەکەی چەند زوو گەیشتیتە ئەو قۆناغە. پێش ئەوەی گەنجیم ببینم پیر دەبم، لە ناو پێخەفەکی چاوەڕوانیم، نزیک بە پێخەفی مەرگ. لەو ڕۆژگارانەدا من پێویستم بە هاوکاری هەشتا ساڵێک بو (قەسەب) قامیشی ئاو خواردنەوە بیداتە دەستم یان لە ناو پەرداخەکەی بەردەمم دایبنێ. چونکە دەستم نەدەجوڵا ، نەم دەتوانی بڕۆم، بدوێم، نان بخۆم ،ئەو چرکە ساتانە لە کاتدا بوونت دەنیسشان دەکات. مرۆڤ کە نەتوانێ هیچ بکات، ئیتر بوونی مرۆڤ یەکسانە بە نەبوون یان نزیک بە مەرگ.
نووسەر دەڵێ (کات بەیە هەیە چونکە بوون هەیە، پێچەوانەکەشی ڕاستە) مرۆڤ کە بە نەهامەتیەک، ناخۆشیەک، یان نەخۆشتەکدا دەڕوا، وەک ئەوە وایە هەرگیز لەش ساغ نەبووبێ یان خۆشی نەدیبێ. ئیتر پاش

چاک بوونەوە وە یان کاتێ ژیان بوارێکی ترت پێدەدات، ئەو کاتە بەبەها دەگری، دەتەوێ چرکە ساتەکانیش بەفیرۆ نەدەی. پەندەکان لە کەلتورە جیاکاندا ڕوونکردنەوەی جیاوازیان هەیە بۆ کات (کات ئ□تووونە، کات پارەیە، کات تیغە). بۆ من کات گەلێ بەبەها ترە، هاوڕام لەگەڵ نووسەر، کات مانای بوونە، پەیوەستە بە جوڵەی مر□ق و ژیان. نووسەر دەڵێ (پێم وایە ژیان نە خۆشە نە ناخۆش، شتێکی دانسقەیە و مەتەڵێکە).

نووسەردەتبات بۆ جیهانێ بیر کەیتەوە پیاسەیەک بەناخدا بکەی، بەئاگا بیت کاتی خوێندنەوەدا، لەو کاتەدا بژیت.

بەڕای من پەڕتووکەکە هەر ئەوە نیە کە دەیخوێنیتەو، بەڵکو بیرکردنەوە و تێگەیستنێکی قوڵترە لە ناخ. لە ئێستادای

ما□ستای ئەڵمانی و نووسەری کەنەدایی، تۆڵ ئیکارت، کات دەگێڕێتەوە بۆ ئێستا، بوون ئەو ئێستایەیە کە تێدا دەژی. کە مر□ق نیگ□رانن□، لە ئێستادا ناژی پەیوەستە بە ڕابردوویەک ڕۆی وە داهاتوویەک کە نادیارە واتە هێز لە ئستادایە.

پەڕتووکە بەناوبانگەکەی بۆ گەلێ لە زمانەکان لە جیهاندا وەرگێڕاوە، وە بەزمانی کوردیش لەبەردەستە بۆ خوێنەر.

Eckhart Tolle, THE POWER OF NOW

ساڵانێک زۆر پێش ئێستا لە نەوەتەکاندا کاتی دوای ڕاپەڕین و جموجۆڵی ڕۆژنامەوانان. بە دیداری نووسەر شاد بووم. وەک نووسەر و ڕۆژنامەوان چەند جارێکیش لەکاتی سەردانە کورتەکانمدا بۆ نیشتمان، لە ماڵە شیرینەکەمان لە سلێمانی بە ئامادیی باوکی نەمرم، بەدیداری شاد بووم یەک لەو جارانەش چاوپێکەوتنێکی لەگەڵ من بەئەنجامدا، پاشان بە ێیمەیل ئاگاداری کردمەوە لە ساڵی ٢٠٠٨ دا.

ئەو ڕۆژگارانە، من ستیڤان شەمزینیم دەدی وەک رۆژنامەنووسێکی زیرەک، بوێر، بەئاگا، پڕ هیوا، مرۆڤێکی کەم وێنە، هێمن لە گفتدا. لە ئێستادا، بە نووسینەکانی ئاشنام و لە دوور دەنگی دەبیستم دووبارە نووسەرێ پر لە بوێری. بۆ من پەڕتووک و نوسین و وتارەکانی ڕەنگە بڵێم فەلسەفەیەکن لە ژیان کە مرۆڤ ل□□یان فێر دەبێت. دەمەوێ گوێبیستی بم.

نووسەر دەڵێ:

(من ناتوانم نەنووسم، نانووسم بۆ قازانج و ناوبانگ، گەر نەنووسم دەمرم) ئەوە لە ژیانی زۆر لە نووسەراندا ڕاستەیە بە دڵنیایەوە دەڵێم ئەم دەستەواژەیە هەموو نووسەرێک ناگرێتە خۆ.

(هەوڵم نەداوە پەیامێک بگەیەنم، تەنێ ویستوومە چیرۆکی بگێڕمەوە، لە گێڕانەوەی چیرۆکی خۆمدا، خۆمێکی تر دەبینم یان ئەو خۆمە پێشتر

نیگام نەکردبوو) لە ئنگلیزیدا دەستەواژەیەک هەیە بۆ سەرسامی دەربڕین (واو)
گەڵێ سەرسامم بەم دەربرینە، چی لەوە زەیدەتر، نووسەر لە ناخ دەدوێ لە ناخێکی کە خۆتی تیا دەبینی بە شێوەیەکی تر ئەوەی پێشتر نیگات نەکردبوو.

بە دڵنیاییەوە ژیانی هەندێ کەس چیرۆکی مەزنن. لەهەمان کاتدا ژیانی هەموو کەس ئەو چیرۆکە نیە یان هەر چیرۆک نیە. چیرۆکی ستیڤان شەمزینی شایستەی خوێندنەوەو گوێلێگرتنە. ڕاستگۆییە وێنەکانی دەدوێن، ئەنجامی تاقکردنەوە پزیشکی و بەڵگەنامەکان گەواهی ڕاستگۆیی وئازایی نووسەرن. کەکۆتایی، سوپاس بۆ پەڕتووکە بەبەهاکەت، سوپاس بۆ بونت وادەخوازم جارێکی تر بیخوێنمەوە. شێرپەنجە بۆتە نەخوش سەردەم، ترسێکی هەڕەشەیەک لە ژیان کە رۆژ بەڕۆژ لە زیادبووندایە، خەریکە لە دەرگای هەموو ماڵێک دەدا و دەچێتە جەستەی هەموو مرۆڤێک.

Wednesday, June 24, 2024
Toronto, Canada
چرۆ زەند
/https://chrozandauthor.com